

Meedoen vanuit eigen kracht

Beleidskader

Wet maatschappelijke ondersteuning 2012-2015
gemeente Renkum

Gemeente Renkum

Hoofdstuk 4 Uitwerking per prestatieveld

4.1 Prestatieveld 1	blz. 42
4.2 Prestatieveld 2	blz. 48
4.3 Prestatieveld 3	blz. 50
4.4 Prestatieveld 4	blz. 52
4.5 Prestatieveld 5	blz. 55
4.6 Prestatieveld 6	blz. 57
4.7 Prestatieveld 7 - 8 - 9	blz. 58

Hoofdstuk 5 Verantwoording, monitoring, budget, communicatie blz. 63

4.1 Samenhang met gemeentelijke beleidscyclus: jaarlijkse actualisering en verantwoording	blz. 63
4.2 Monitoring	blz. 64
4.3 Wmo-budget	blz. 64
4.4 Communicatie	blz. 72

BIJLAGE I	Ontwikkelingen 2008 – 2011	blz. 73
------------------	----------------------------	---------

BIJLAGE II	Uitkomsten dorpspiegelonderzoek	blz. 74
-------------------	---------------------------------	---------

BIJLAGE III	Extramurale begeleiding AWBZ	blz. 77
--------------------	------------------------------	---------

BIJLAGE IV	Deelnemers netwerk vrijwillige hulp gemeente Renkum	blz. 78
-------------------	---	---------

BIJLAGE V	Functies preventief jeugdbeleid	blz. 79
------------------	---------------------------------	---------

Inleiding

Voor u ligt het meerjarenbeleidskader Wmo 2012 – 2015.

In 2011 hebben we al een voorschot genomen op het nieuwe Wmo-beleidskader met de visienotitie “Oriëntatie gemeentelijk beleid in relatie tot de uitvoering van de Wmo”. De uitgangspunten die hierin geschetst werden komen terug in dit beleidskader, maar nu over de volle breedte van het Wmo-beleid uitgewerkt. Concrete aanleiding voor het uitbrengen van een nieuw beleidskader vormt het verstrijken van de termijn van het vorige beleidskader (2008 – 2011). Volgens artikel 3 van de Wmo dient de gemeenteraad telkens voor een periode van 4 jaar¹ een plan vast te stellen dat de hoofdzaken bevat van het door de gemeente te voeren beleid betreffende maatschappelijke ondersteuning, en waarin aandacht wordt besteed aan het totale beleid van de gemeente op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, en waarin wordt aangegeven wat gemeentelijke doelstellingen zijn, welke acties zullen worden ondernomen, welke resultaten behaald, hoe de kwaliteit wordt gewaarborgd.

Naast deze wettelijke verplichting is het vooral ook zo dat het nu nodig is om een nieuw beleidskader op te stellen omdat de Wmo zich in de afgelopen vier jaar verder heeft ontwikkeld en zich blijft ontwikkelen. De komende jaren staat de gemeente voor een grote opgave: tegelijkertijd met bezuinigingen van Rijkswege op het budget dat de gemeente ontvangt voor de uitvoering van de Wmo, krijgt de gemeente er ook nieuwe taken bij, die er toe zullen leiden dat een groeiend aantal burgers een beroep zal doen op ondersteuning vanuit de gemeente.

Deze opgave waar de gemeente voor staat maakt het noodzakelijk de verhouding tussen de gemeente en haar inwoners te herdefiniëren. Eigen verantwoordelijkheid komt voorop te staan, en van de inwoners zal gevraagd worden om meer dan voorheen eigen kracht aan te spreken en onderlinge betrokkenheid te organiseren. Iedereen is zelf verantwoordelijk om deel te nemen aan de samenleving. De gemeente zorgt dat haar burgers zelfredzaam kunnen zijn en blijven.

Voor de toekomst willen we veilig stellen dat voor iedereen een duurzame participatie aan de samenleving mogelijk is en blijft. Dat betekent dat de beschikbare middelen bij diegenen terecht komen voor wie het echt nodig is.

We verwachten daarom ook dat burgers naar vermogen ook zelf een bijdrage gaan leveren. Zonder de echt kwetsbaren uit het oog te verliezen.

Zo vullen we de komende jaren de Wmo in zoals ze oorspronkelijk ook bedoeld was, als een Wet die vooral participatie wil bevorderen. En daarmee maken we ook de ambitie die we in het coalitieakkoord hebben geschreven waar:

“De ambitie van deze coalitie is dat iedere inwoner van deze gemeente volwaardig burger kan zijn. De gemeentelijke overheid heeft hierin een belangrijke taak. Volwaardig burgerschap veronderstelt het waarmaken van de eigen verantwoordelijkheid en de zelfredzaamheid van iedere burger. Volwaardig burgerschap geldt voor iedereen. Niemand wordt buitengesloten en niemand moet zich buitengesloten voelen.”

---

¹ In artikel 3 staat ook dat het plan tussentijds gewijzigd kan worden.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 worden de uitgangspunten voor de nieuwe Wmo-visie van de gemeente beschreven.

De nieuwe rol van de gemeente wordt beschreven aan de hand van de volgende onderwerpen: de kanteling, gemeente als regisseur en de nieuwe verordening.

In hoofdstuk 2 beschrijven we het speelveld:

Eerst een schets van het wettelijke kader: de aanstaande veranderingen in wetgeving op het gebied van AWBZ, jeugdzorg en Wet Werken naar vermogen. Vervolgens een schets van de gemeente Renkum.

In hoofdstuk 3 worden de prioriteiten voor de periode 2012 – 2015 beschreven.

We gaan in op:

- ombuigingen individuele voorzieningen;
- wijkgericht werken;
- mantelzorg en vrijwilligerswerk.

In hoofdstuk 4 wordt per prestatieveld beschreven wat, gegeven de visie en de prioriteiten, de speerpunten voor de komende vier jaar zullen zijn.

In hoofdstuk 5 wordt ten slotte wordt ingegaan op de beleidsverantwoording, de monitoring en het budget.

In **Bijlage I** is een overzicht opgenomen van de belangrijkste ontwikkelingen in het Wmo-beleid in de afgelopen vier jaar. Dit overzicht is ontleend aan de evaluatie van het beleidskader Wmo 2008 – 2011 die in 2011, ter voorbereiding op het opstellen van het nieuwe Wmo-beleidskader, is uitgevoerd.

In **Bijlage II** een overzicht van de belangrijkste resultaten van het Dorpsspiegel onderzoek dat in 2011 is gehouden onder de inwoners van de gemeente, eveneens ter voorbereiding op dit beleidskader.

Hoofdstuk 1 Visie gemeente Renkum

1.1 Uitgangspunten

In mei 2011 heeft de gemeenteraad de beleidsnotitie “Oriëntatie gemeentelijk beleid in relatie tot de uitvoering van de Wmo” vastgesteld.

In deze notitie wordt de nieuwe visie van de gemeente Renkum op de Wmo geschetst: de rol van de gemeente en de verhouding tussen de gemeente en haar inwoners zal op een nieuwe manier ingevuld gaan worden.

De uitgangspunten zijn:

1)

De gemeente Renkum wil een gemeente worden waar de verantwoordelijkheid meer en meer bij de burger komt te liggen. De rol van de gemeente verschuift van “zorgen voor” naar “zorgen dat”: de gemeente gaat er van uit dat haar inwoners in eerste instantie **zelf verantwoordelijk** zijn voor hun deelname aan het maatschappelijk leven. De eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerken staan voorop. Maatschappelijke ondersteuning wordt zoveel als mogelijk door burgers zelf geregeld, en ook zelf geleverd.

Als iemand een beroep doet op de gemeente in het kader van de Wmo wordt daarom in eerste instantie gekeken naar wat iemand nog wèl zelf of met behulp van zijn sociale netwerk kan. De Wmo is bedoeld om te **zorgen dat** mensen er zelf voor kunnen zorgen dat ze deelnemen aan de samenleving. De eigen kracht van mensen staat voorop. Het doel van ondersteuning is die eigen kracht te versterken.

2)

De rol van de gemeente is om voorwaarden te scheppen zodat mensen zelfredzaam kunnen zijn en kunnen participeren. Daartoe stimuleert de gemeente dat er een sterk sociaal netwerk is waarin alle burgers (met en zonder beperking) elkaar actief helpen en ondersteunen.

De gemeente wil **initiator en facilitator** zijn van initiatieven die leiden tot meedoen. Ze zal actief de vorming van sociale netwerken stimuleren door het ondersteunen van mantelzorg en vrijwilligerswerk en door ervoor te zorgen dat mensen elkaar kunnen ontmoeten.

3)

Er zal altijd een **vangnet** moeten zijn voor de mensen die echt kwetsbaar zijn, en die niet goed in staat zijn hun eigen vraag te formuleren. Ook de eigen verantwoordelijkheid kent haar grenzen.

Voor de meest kwetsbare mensen bieden collectieve voorzieningen vaak geen soelaas. Voor deze groep blijft de mogelijkheid bestaan om een beroep te doen op individuele voorzieningen, bij het zoeken naar een passende oplossing voor de beperking die iemand ondervindt in de maatschappelijke deelname.

De drie geformuleerde uitgangspunten hebben consequenties voor de rol van de gemeente op het gebied van de Wmo. Achtereenvolgens gaan we in op: de Kanteling, de regierol van de gemeente en de nieuwe verordening.

1.1.1 De Kanteling

Het compensatiebeginsel, neergelegd in artikel 4 van de Wmo, houdt in dat de gemeente de plicht heeft om oplossingen te bieden aan burgers met beperkingen via het treffen van voorzieningen die hen in staat stellen:

- een huishouden te voeren
- zich te verplaatsen in en om de woning
- zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel
- medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.

Doel van het VNG-project “de Kanteling” is om de compensatieplicht die binnen de Wmo centraal staat anders vorm te geven.

De Kanteling is in 2009 ingezet bij een aantal pilotgemeenten, en het gedachtegoed is inmiddels gemeengoed geworden. Het begrip wordt nu algemeen gebruikt om aan te duiden dat een verandering van de werkwijze van de gemeente op het gebied van de Wmo plaatsvindt, en dat er een omslag wordt gemaakt van “aanbodgericht” naar “vraaggericht.”

Werkte de gemeente dan zo aanbodgericht? In de eerste jaren na de invoering van de Wmo is de bestaande regelgeving van de aan de Wmo voorafgaande Wet voorzieningen gehandicapt en de functie Huishoudelijke verzorging uit de AWBZ nog ongewijzigd in de Wmo-verordening van de gemeente opgenomen. Deze regelgeving ging uit van een claimgerichte benadering (op welke voorziening heeft iemand recht?).

Met de kanteling wordt de omslag gemaakt van de zorgplicht die in de regelgeving van de WVG centraal stond naar de compensatieplicht die de gemeente heeft volgens het compensatiebeginsel. Ook in Renkum is begonnen met het kantelingsproces.²

Wat houdt dit concreet in?

Als iemand een beperking ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie, wordt in een gesprek (“het gesprek aan de keukentafel”)³ tussen burger en gemeente bepaald hoe dit gecompenseerd wordt.

---

² De kanteling wordt ook al beschreven in notitie effect AWBZ-pakketmaatregel, visie gemeente Renkum en de uitwerking daarvan in de praktijk – april 2010 en in de visie notitie “Oriëntatie gemeentelijk beleid in relatie tot de uitvoering van de Wmo” mei 2011.

³ Dit begrip is ontleend aan de modelverordening van de VNG, die ook is gebruikt bij het opstellen van de nieuwe Wmo-verordening van Renkum. Zie verderop in dit hoofdstuk.

Er dient een ondersteuningsarrangement te worden samengesteld dat zoveel mogelijk recht doet aan de specifieke situatie van de burger.

In het gesprek wordt in kaart gebracht welk probleem iemand precies ondervindt.

Belangrijk hierin is dat het een open en vraaggericht gesprek is, waarin ook de "vraag achter de vraag" wordt gesteld. Er wordt niet naar een bepaalde oplossing toegewerkt, maar er wordt een integrale benadering gehanteerd: in het gesprek komen vragen op alle levensdomeinen aan de orde.⁴ (zie ook § 1.1.3 bij de nieuwe verordening).

Bij het zoeken naar een passende oplossing worden achtereenvolgens gekeken naar:

- 1) Eigen kracht: wat kan iemand nog wèl zelf?
- 2) Inschakelen sociaal netwerk: Zijn er familie, vrienden, burens of andere bekenden die iemand kunnen helpen / ondersteunen bij het probleem?
- 3) Is er een algemene voorziening die een oplossing kan bieden voor de beperking die iemand ondervindt?
- 4) Pas dan komt de vraag naar voren: is een compensatie in de vorm van een individuele voorziening nodig?

De kanteling houdt ook in dat alle bij de Wmo betrokken partijen zullen moeten kantelen: de gemeente zelf, het maatschappelijk veld en de burger.

- de burger: mensen zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk om mee te doen aan de samenleving. Dat vraagt een omslag in het denken over de verhouding tussen overheid en burger: als iemand een probleem heeft wat betreft zelfredzaamheid en participatie is het niet automatisch zo dat de overheid i.c. de gemeente dit op moet lossen. Hij kijkt eerst of hij het zelf of met behulp van zijn netwerk kan oplossen. Dit geldt overigens zowel voor mensen met beperkingen als voor mensen zonder beperkingen: ook burgers die geen problemen hebben worden opgeroepen tot actief burgerschap en onderlinge betrokkenheid. De begrippen "nabuurship" en "wederkerigheid" staan hierbij centraal.

Als met iemand het zogeheten "gesprek aan de keukentafel" wordt gevoerd, houdt het principe van wederkerigheid ook in dat wordt gevraagd naar hoe iemand zich zou kunnen inzetten voor de samenleving.

Het gaat er om dat mensen aangesproken worden op hun kwaliteiten en mogelijkheden. Veel burgers die ondersteuning nodig hebben op het ene gebied kunnen wellicht op een ander gebied iets voor een medeburger betekenen.

---

⁴ De domeinen zijn: lichaam en geest, sociale contacten, materiële situatie, arbeid en activiteiten, inspiratie en zingeving.

Wat kan iemand wel, en hoe zou hij zich in kunnen zetten voor de samenleving? Door mensen daarop aan te spreken in het gesprek wordt ook de boodschap afgegeven dat iemand waardevol is en iets te bieden heeft, en niet alleen maar afhankelijk van ondersteuning door de gemeente.

- de rol van de gemeente kantelt van aanbodgericht naar vraaggericht: samen met de burger zoeken naar een passende oplossing.
De gemeente roept de burger op tot actief burgerschap en schept daartoe voorwaarden: zij investeert in de civil society, de totstandkoming van sociale netwerken.
Het vraaggericht werken brengt ook met zich mee dat wordt gezocht naar een passende oplossing die dichtbij is, in de buurt, gebruikmakend van wat in de wijk of buurt aanwezig is. Dat kunnen zowel informele netwerken als collectieve voorzieningen zijn. Bekeken dient te worden hoe de aanwezige informele en formele sociale infrastructuur optimaal benut kan worden bij het stimuleren van participatiemogelijkheden⁵.
- het maatschappelijk veld: de werkwijze van maatschappelijke organisaties en instellingen verandert ook van “zorgen voor” naar “zorgen dat”. De professional in het sociale domein is er niet voor om mensen de problemen uit handen te nemen. De insteek bij het bieden van ondersteuning, in welke vorm dan ook, dient te zijn: het versterken van de eigen kracht en de eigen verantwoordelijkheid, zodat mensen zelfredzaam kunnen zijn en blijven. Deze nieuwe werkwijze wordt ook wel het “welzijn nieuwe stijl” genoemd. Voor een beschrijving daarvan zie hoofdstuk 3.2.4.

1.1.2 Regierol

1.1.2.1 Wat houdt regievoeren in?

In de nieuwe visie op de Wmo wordt de verantwoordelijkheid verlegd: burgers zijn zelf verantwoordelijk voor hun deelname aan de samenleving, de gemeente creëert de voorwaarden daartoe. Dat betekent onder andere dat de gemeente de vorming van sociale netwerken stimuleert. De rol van de gemeente verschuift van zorgen voor naar zorgen dat.

Hoe vertalen deze uitgangpunten zich in een standpunt over regie?
Houdt de nieuwe visie in dat de gemeente op het gebied van Wmo-beleid regie moet voeren, of juist niet? Wat houdt regie en regievoeren eigenlijk in?

---

⁵ Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 bij het onderwerp ‘wijkgericht werken.

De opkomst van het begrip regie om de rol van de gemeente te beschrijven hangt samen met de nieuwe rol die de gemeente binnen de Wmo heeft gekregen. In de Wmo is er sprake van de zogenaamde horizontale verantwoording. Door de rijksoverheid is de wet zo opgesteld dat hij op hoofdlijnen aangeeft welke terreinen belangrijk zijn en binnen welke grenzen het beleid zich moet afspelen. Het maken van en uitvoeren van het beleid is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de gemeente. Over het beleid en de behaalde resultaten moet de gemeente aan haar inwoners en lokale partners, dus horizontaal, verantwoording afleggen.⁶ Dat brengt ook met zich mee dat de gemeente niet in een situatie opereert waarin zij als centrale actor door middel van hiërarchische sturing haar wil kan opleggen aan andere betrokken partijen. “De gemeente opereert in een netwerkcontext. Feitelijk opereert de gemeente in verschillende gefragmenteerde (beleids)netwerken en is zij in (de uitvoering) van haar beleid afhankelijk van meer of minder vergaande vormen van coördinatie met andere partijen. (...) Dit vraagt om een passende beïnvloedings- of sturingsstijl van de gemeenten, een meer responsieve of interactieve wijze van besturen. Hier komt het begrip regisseren als bestuursstijl dus om de hoek kijken.”⁷

Wat houdt dit begrip regie nu precies in?

In de literatuur hierover wordt vaak een indeling in verschillende varianten gemaakt aan de hand van de volgende twee vragen:

- Ten eerste: heeft de gemeente zelf beleid opgesteld (een eigen ‘script’) aan de hand waarvan ze kan bepalen wat er moet gebeuren, of is ze er aan gehouden het Rijksbeleid uit te voeren volgens de voorwaarden die het Rijk daarvoor heeft gesteld?
- Ten tweede: heeft de gemeente doorzettingsmacht? Oftewel: heeft ze de macht om eenzijdig de medewerking van andere partijen af te dwingen?

Afhankelijk van de antwoorden op deze twee vragen ontstaan er vier varianten van regie:

- eigen beleid en doorzettingsmacht: beheersgerichte regisseur
- eigen beleid en geen doorzettingsmacht: visionaire regisseur
- geen eigen beleid, wel doorzettingsmacht: uitvoeringsgerichte regisseur
- geen eigen beleid geen doorzettingsmacht: faciliterende regisseur

Welke van deze vier posities neemt de gemeente Renkum in als we kijken naar de rol van de gemeente op het gebied van de Wmo?

---

⁶ De verantwoording aan het Rijk gebeurt d.m.v. de SGB0-benchmarkonderzoeken, zie daarvoor hoofdstuk 5.

⁷ Reflecteren op regie: een staalkaart van stijlen, Peter Hendriksen, Programma ontgroening en vergrijzing provincie Gelderland, 2008.

- De eerste vraag was: stelt de gemeente een eigen beleid op?
Het antwoord hierop is niet eenduidig. De Wmo is een wettelijk kader waaraan de gemeente zich moet houden. Maar zoals we hebben gezien geeft de Wmo op hoofdlijnen aan welke terreinen (prestatievelden) belangrijk zijn en binnen welke grenzen het beleid zich moet afspelen. De gemeente dient zelf de Wmo op lokaal niveau invulling te geven. Dat wordt ook duidelijk als we kijken naar de compensatieplicht: hoe ver de compensatieplicht reikt die de gemeente heeft binnen de Wmo staat niet exact in de wet beschreven en kan door de gemeente zelf worden ingevuld. Er zijn daarom ook verschillen tussen gemeenten op dit gebied.

- De tweede vraag was: heeft de gemeente op het gebied van Wmo doorzettingsmacht?
De Wmo geeft de gemeente wettelijke taken en bevoegdheden. De gemeente is verantwoordelijk voor het opstellen en uitvoeren van Wmo-beleid en zij moet maatregelen nemen om burgers die een beperking ervaren in hun deelname aan het maatschappelijk leven te compenseren. Dat impliceert dat de gemeente over een bepaalde doorzettingsmacht kan beschikken.
Van een echt verregaande doorzettingsmacht waarin de gemeente eenzijdig de medewerking van andere partijen af kan dwingen is in de Wmo geen sprake. Zo'n echte doorzettingsmacht heeft de gemeente eigenlijk maar op enkele gebieden. Denk bijvoorbeeld aan veiligheid en handhaving van de publieke orde.

Conclusie is dat als we kijken naar de vier varianten van regie die hierboven zijn geschetst, de rol van de gemeente in de nieuwe Wmo-visie kenmerken heeft van die van een visionaire regisseur en van een faciliterende regisseur.

De gemeente is een **visionaire regisseur** in die zin dat ze zelf een beleidsvisie op de Wmo ontwikkelt, binnen de wettelijke kaders die gegeven zijn. Deze beleidsvisie is interactief, dat wil zeggen in samenspraak met burgers en lokale partijen opgesteld.

De burgers, instellingen en organisaties zijn op verschillende momenten⁸ tijdens de totstandkoming van dit beleidskader geraadpleegd. Men is geïnformeerd over wat de nieuwe visie van de gemeente op de Wmo inhoudt en er is gevraagd hierop te reageren. De input die is gegeven tijdens deze bijeenkomsten is verwerkt in het beleidskader. Op die manier is gewerkt aan draagvlak voor de nieuwe visie.

De rol van de gemeente heeft echter ook duidelijke kenmerken van een **faciliterende regisseur**. De gemeente regelt niet alles voor haar inwoners, de verantwoordelijkheid wordt meer bij de burgers zelf gelegd. De rol van de gemeente verschuift van zorgen voor naar zorgen dat. De rol van de gemeente is om

---

⁸ In januari is een Lagerhuisdebat georganiseerd voor de inwoners en in september zijn drie dorpsbijeenkomsten georganiseerd. Daarnaast hebben er door het jaar heen gesprekken plaatsgevonden met de 'stakeholders', de lokale instellingen en organisaties waar de gemeente mee samenwerkt in de uitvoering van het Wmo-beleid.

voorwaarden te scheppen (faciliteren) zodat mensen zelfredzaam kunnen zijn (zie hoofdstuk 1.1 uitgangspunt 2).

Voor beide opvattingen van regie geldt dat de gemeente niet eenzijdig maatregelen oplegt of doorvoert maar dat ze in een netwerk van verschillende actoren opereert en daarin probeert te sturen. Dat wordt ook wel netwerksturing, of procesregie genoemd. Vereisten voor dit type sturing zijn:

- De gemeente dient goede kennis te hebben van het netwerk en de lopende initiatieven en een visie op sterke / zwakke punten van het netwerk en de richting die het op zou moeten gaan.
- Ook dient de gemeente zich te richten op het onderhouden van het netwerk om daarbinnen goed te kunnen samenwerken met de lokale partijen, om nieuwe initiatieven op te merken en te stimuleren en zo kansen te benutten.

Hoe de regierol van de gemeente wordt ingevuld en welk aspect van de regierol de boventoon voert hangt ook af van de fase waarin een bepaald beleid zich bevindt. Als het gaat om het ontwikkelen van nieuw beleid zal de visionaire kant meer naar voren treden.

In de programmering van het beleid is het samenspel met de lokale 'stakeholders', het goed opereren binnen het netwerk en hieraan sturing geven het belangrijkste. De rol van de gemeente als facilitator van initiatieven die leiden tot meedoen beschrijft tot slot heel goed hoe de rol van de gemeente in de uitvoering van het Wmo-beleid de komende jaren er uit komt te zien. Niet de verantwoordelijkheid van mensen overnemen, maar zorgen dat zij zelf die verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Aan de hand van twee praktijkvoorbeelden verduidelijken we verder wat de regierol van de gemeente concreet inhoudt.

1.1.2.2 Twee praktijkvoorbeelden: Kulturhusconcept en ontmoetingspunten

- Kulturhusen

De gemeente heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan het vormgeven van het Kulturhusconcept.

De onderlinge samenwerking tussen de deelnemende organisaties én de gezamenlijke programmering staat voorop, en niet het bouwen van een voorziening. De inhoud is bepalend voor de vorm.

De gemeente werkt hier samen met de drie kernpartners Solidez, Bibliotheek Veluwezoom en het Venster, centrum voor Kunstzinnige vorming.

De gemeente had hierin een duidelijke visie (het Kulturhusconcept), en heeft hier bij de netwerkpartners draagvlak voor gecreëerd om zo tot samenwerkingsafspraken te komen waarbij duidelijk een bepaalde richting op is gestuurd. De partners hebben dit uiteindelijk ook vastgelegd in een convenant waarin men heeft opgenomen dat het gezamenlijke doel is om te komen tot een samenhangend aanbod van voorzieningen op het gebied van sport, cultuur, educatie, welzijn en zorg.⁹

In het Kulturhusconcept zijn de drie betrokken kernpartners uiteindelijk verantwoordelijk voor de daadwerkelijke programmering van activiteiten. De gemeente heeft het proces gestuurd om de samenwerking tot stand te laten komen en ziet er, zonder zich met de uitvoering te bemoeien, op toe dat de samenwerking goed loopt. Daarbij wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van de structuren en activiteiten die er al zijn. Het gaat niet zozeer om het bouwen van allerlei nieuwe structuren, als wel om het leggen van nieuwe verbindingen en het handig gebruik maken van elkaars faciliteiten. De gemeente zorgt dus niet **voor** een samenhangend aanbod aan voorzieningen, ze zorgt **dat** de voorzieningen die er zijn goed benut worden.

Deze rol van de gemeente biedt ook een leidraad voor de uitdaging die de gemeente de komende jaren te wachten staat om meer te doen met minder middelen. Dat betekent dat nog meer benadrukt wordt dat het van belang is bestaande structuren en relaties goed te benutten en te zoeken naar goede combinaties van faciliteiten en activiteiten.

- Ontmoetingspunten

Ook het opzetten van de Ontmoetingspunten vormt een goede illustratie van de regulierol van de gemeente en ook van het goed combineren van bestaande structuren.

De gemeente is eind 2010 met het opzetten van deze punten begonnen in verband met de AWBZ-pakketmaatregel.¹⁰ In eerste instantie zijn de ontmoetingspunten opgezet voor mensen die een indicatie hadden voor AWBZ-dagopvang. Inmiddels is de doelgroep uitgebreid en is iedereen welkom die behoefte heeft aan een vorm van dagbesteding en sociaal contact.

De gemeente heeft in 2010 het initiatief genomen om met een aantal organisaties om de tafel te gaan zitten om te kijken wat er gedaan moest worden voor de groep mensen die waren getroffen door de pakketmaatregel. Het idee was toen dat er een vorm van Wmo-dagbesteding voor deze groep mensen georganiseerd zou moeten worden, in de vorm van ontmoetingspunten.

Er is een projectgroep samengesteld door de gemeente waaraan de betrokken partijen in de gemeente deelnamen: Zorgaanbieders (het Schild, Zinzia, Felixoord

---

⁹ Zie ook de beschrijving van Kulturhusconcept bij prestatieveld 1 in hoofdstuk 4.

¹⁰ Als gevolg van de AWBZ-pakketmaatregel hebben mensen met lichte beperkingen geen aanspraak meer op zogeheten “ondersteunende en activerende begeleiding” vanuit de AWBZ.

en Vilente), de welzijnsorganisatie (Solidez), vrijwilligersorganisaties (Rode Kruis, Humanitas), en Zorgloket en MEE.

In gezamenlijkheid is bedacht hoe de ontmoetingspunten te werk zouden moeten gaan, waar ze zouden moeten komen, op wie ze zich zouden moeten richten, en hoe zaken moesten worden geregeld als vervoer, aanmelding en doorverwijzing, openingstijden, maaltijden, publiciteit etcetera.

Dit heeft erin geresulteerd dat sinds medio 2011 op alle dagen van de week een Ontmoetingspunt is geopend. De punten zijn ook verspreid over alle kernen van de gemeente. Ze bevinden zich in de dorpshuizen van Solidez,¹¹ maar ook op de locaties van de Zorgaanbieders¹².

Bewust is gestreefd naar laagdrempeligheid. De deelnemers kunnen zich aanmelden, maar het is ook mogelijk om op een van de dagen gewoon binnen te lopen voor een kopje koffie en dan te zien of je wilt blijven of niet.¹³

In de Ontmoetingspunten wordt ook gewerkt volgens het principe van eigen verantwoordelijkheid en vraaggerichtheid: er is geen vast programma, het programma wordt per dag bepaald op basis van de inbreng van de aanwezigen. Hoe is samenstelling van en sfeer in de groep die dag, en wat willen en kunnen de deelnemers? Ook wordt een eigen bijdrage gevraagd voor consumpties en deelname aan de maaltijd.

Op de verschillende plekken is tijdens de openingsuren een professional aanwezig, de activiteitenbegeleider. Daarnaast zijn op de ontmoetingspunten ook vrijwilligers actief, die samen met de activiteitenbegeleiders en de deelnemers ervoor zorgen dat de deelnemers met elkaar een aangename en zinvolle dag doorbrengen, uitgaand van hun eigen mogelijkheden.

Solidez heeft een coördinerende rol in het geheel. De coördinator van Solidez zorgt dat de inzet van de activiteitenbegeleiders op de verschillende plekken is geregeld en dat overzicht wordt gehouden op aanmeldingen, aantal deelnemers en verloop van de dag. In sommige gevallen komt het voor dat deelnemers moeten worden doorgeleid naar een andere organisatie. De coördinator neemt dan contact op met bijvoorbeeld de dementieconsulent, als blijkt dat de problematiek van een deelnemers te zwaar is om deel te nemen aan de activiteiten in groepsverband van de Ontmoetingspunten.

De totstandkoming en de manier waarop de Ontmoetingspunten organisatorisch zijn ingericht verduidelijken eveneens wat de regierol van de gemeente behelst: eerst heeft de gemeente een visie geformuleerd.¹⁴ De gemeente heeft vervolgens het initiatief genomen de lokale partijen bijeen te brengen omdat zij de

---

¹¹ De Hucht (Heelsum), Dorpshuis Oosterbeek (Oosterbeek) en Poort van Doorwerth (Doorwerth).

¹² De Rijnhof (Renkum), Felixoord (Oosterbeek), De Sonnenberg (Oosterbeek) en het Schild (Wolfheze).

¹³ Bij het Schild is het wel nodig dat mensen van tevoren doorgeven dat ze komen omdat anders het risico ontstaat dat de reguliere bewoners, mensen met een visuele handicap, worden gehinderd door mensen die in en uit lopen.

¹⁴ Notitie effect AWBZ-pakketmaatregel, visie gemeente Renkum en de uitwerking daarvan in de praktijk (april 2010).

verantwoordelijkheid had om maatregelen te nemen in het kader van de AWBZ-pakketmaatregel. Het is duidelijk dat de gemeente niet iets eenzijdig oplegt maar in gesprek gaat met de instellingen in Renkum om te kijken hoe het gezamenlijke doel kan worden gerealiseerd en wat ieders bijdrage daaraan kan zijn (netwerksturing).

Ook zet de gemeente niet zelf een hele nieuwe voorziening op. De ontmoetingspunten zijn allemaal geopend op reeds bestaande plekken.

Voor de betrokken zorgaanbieders is er ook een innovatie: de bestaande locatie die voorheen uitsluitend bedoeld was voor de eigen bewoners, wordt opengesteld voor een nieuwe doelgroep. Zorg en welzijn, voorheen vaak twee verschillende werelden, komen hierin bij elkaar.

Ook de ontmoetingspunten vormen een goede illustratie van hoe de gemeente nieuwe mogelijkheden creëert door combinaties te leggen tussen bestaande voorzieningen en activiteiten.

1.1.3 Nieuwe verordening individuele voorzieningen

De nieuwe visie en werkwijze wordt ook vastgelegd in een nieuwe Wmo-verordening, die per 1-1-2012 van kracht wordt. In de nieuwe verordening waarin is vastgelegd wanneer iemand in aanmerking komt voor een individuele voorziening heeft het gedachtegoed van de Kanteling formeel een plaats gekregen in de werkwijze van de gemeente. Een cruciaal punt in de nieuwe verordening is dat bij het bieden van compensatie de methodiek van **het gesprek** centraal staat. Leidend bij het bepalen van een passende oplossing voor de beperking die iemand ondervindt is het te bereiken **resultaat**. Naast de 4 domeinen die al zijn benoemd in artikel 4 van de Wmo (een huishouden voeren, zich verplaatsen in en om de woning, zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel, medemensen ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aangaan) zijn er nu acht resultaten benoemd in de verordening:

1. een schoon en leefbaar huis;
2. wonen in een geschikt huis;
3. beschikken over goederen voor primaire levensbehoeften;
4. beschikken over schone, draagbare en doelmatige kleding;
5. het thuis kunnen zorgen voor kinderen die tot het gezin behoren;
6. zich verplaatsen in en om de woning;
7. zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel;
8. de mogelijkheid om contacten te hebben met medemensen en deel te nemen aan recreatieve, maatschappelijke of religieuze activiteiten.

Op deze acht terreinen heeft de gemeente volgens de Wmo een resultaatverplichting: door algemene of individuele maatregelen te nemen moet het gestelde resultaat bereikt kunnen worden.

In de verordening wordt per te bereiken resultaat besproken wat de globale kaders zijn. Er is bewust gekozen voor het niet noemen van voorzieningen die mogelijk zijn. Het principe van de kanteling is dat niet van meet af aan een bepaalde voorziening centraal in de procedure moet staan maar het te bereiken resultaat.

Hoofdstuk 2 Het speelveld

2.1 Veranderingen wetgeving

In het regeerakkoord “Vrijheid en verantwoordelijkheid” (30 / 9/ 2010) heeft het Kabinet aangekondigd dat in de komende jaren een aantal taken die voorheen onder Rijksverantwoordelijkheid vielen, worden gedecentraliseerd.

Het gaat om de begeleidingsfunctie AWBZ en de jeugdzorg.

Daarnaast wordt er een nieuwe wet van kracht, de Wet Werken naar Vermogen. Alle drie deze terreinen vertonen raakvlakken met de Wmo, en zullen dan ook de komende jaren effect hebben op de uitvoering van de Wmo.

De gemeente staat de komende jaren voor een grote opgave. Niet alleen moeten de nieuwe taken goed opgepakt worden, maar ze zullen ook nog integraal, in onderlinge samenhang opgepakt moeten worden. De beleidsterreinen hebben een gemeenschappelijk uitgangspunt: evenals in de Wmo, gaat het er in de nieuwe Wet op de jeugdzorg en in de Wet werken naar vermogen om dat de participatie aan de samenleving van burgers wordt bevorderd en ondersteund op een manier die uitgaat van het versterken van de eigen kracht en de eigen verantwoordelijkheid.

2.1.1 Begeleidingsfunctie AWBZ

“Het kabinet kiest ervoor om de extramurale begeleiding, die nu nog onderdeel uitmaakt van de AWBZ, dichterbij de cliënt te organiseren. Daarom wordt de extramurale begeleiding onder de werking van de Wmo gebracht.”¹⁵

In bijlage I is een overzicht opgenomen van alle doelgroepen en de hulp en activiteiten die nu nog onder de begeleidingsfunctie vallen.

Per 1 januari 2013 geldt dat mensen die vanaf dat moment voor het eerst begeleiding nodig hebben een beroep kunnen doen op de Wmo als ze niet zelfredzaam zijn. Het jaar 2013 is een overgangsjaar. Vanaf 2014 zal iedereen die begeleiding nodig heeft een beroep moeten doen op de Wmo.

De overgang van extramurale begeleiding in de Wmo brengt met zich mee dat de ondersteuning die de gemeente gaat bieden qua aard, omvang en aanbieder kan afwijken van de begeleiding die de cliënt gewend was te ontvangen vanuit de AWBZ.¹⁶

De compensatieplicht schrijft voor dat de gemeente in alle gevallen in samenspraak met de cliënt een passende oplossing overeenkomt. Maar het Rijk gaat er van uit dat de gemeente meer maatwerk zal kunnen leveren: dichtbij, in de eigen wijk of buurt.

---

¹⁵ Programmabrief langdurige zorg, Ministerie van VWS, 1 / 6 / 2011, pagina 13..

¹⁶ Programmabrief langdurige zorg, pagina 14.

Om helderheid te geven over en waarborgen te bieden voor de resultaten waar de gemeente voor verantwoordelijk wordt bij het bieden van een vinden van een passende oplossing zal de compensatieplicht in de Wmo worden aangepast. Aan de compensatieplicht (artikel 4 van de Wmo) wordt een onderdeel toegevoegd dat gemeenten voorzieningen moeten treffen die de burger in staat stelt om dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren en het persoonlijk leven te structureren en daarover regie te voeren. De verwachting is dat het wetgevingstraject voor wijziging van de Wmo begin 2012 wordt afgerond.

In de meest recente brief aan de Tweede Kamer zegt de staatssecretaris hierover: "Ik breid daarvoor de compensatieplicht uit met een resultaatgebied waardoor de burger de zekerheid heeft dat hij door de gemeente in staat wordt gesteld om dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren en zijn persoonlijke leven te structureren en daarover regie te voeren. Op korte termijn zal de uw kamer dit voorstel van wet tot wijziging van de Wmo ontvangen."¹⁷

In het bestuursakkoord dat in mei 2011 is gesloten tussen Rijk- provincie en VNG is afgesproken dat op korte termijn wordt onderzocht voor welke cliëntgroepen gemeenten nadere maatregelen zullen moeten nemen binnen de Wmo zodat gemeenten hen adequaat kunnen ondersteunen.

In het rapport basisrapportage AWBZ gemeente Renkum¹⁸ is in beeld gebracht om hoeveel cliënten het gaat.

Hieruit wordt duidelijk dat op 1 januari 2011 er in Renkum 2.255 cliënten een geldige indicatie hadden voor AWBZ-zorg.

Van deze cliënten hadden 882 mensen een extramurale indicatie.

Er waren 401 cliënten met een indicatie voor de functie begeleiding.

Hier een overzicht van de cliëntgroepen:

Somatische aandoening / ziekte 0 – 64 jaar:	20
Somatische aandoening / ziekte 65 – 74 jaar	12
Somatische aandoening / ziekte 75 en ouder	52
Psychogeriatrische aandoening / ziekte 65 en ouder	37
Psychiatrische aandoening / ziekte 0 – 17 jaar	0
Psychiatrische aandoening / ziekte 18 jaar en ouder	127
Verstandelijke handicap 0 – 17 jaar	38
Verstandelijke handicap 18 jaar en ouder	36
Zintuiglijke handicap	49
Lichamelijke handicap	30

We zien dus dat de grootste groep met begeleiding valt binnen de cliëntgroep met een psychiatrische aandoening / ziekte 18 jaar en ouder: 127 mensen.

---

¹⁷ Brief staatssecretaris aan de tweede kamer over Decentralisatie taken naar en groei in de Wmo, 23 september 2011.

¹⁸ CIZ, 1 januari 2011

In 2012 zal de gemeente een separate beleidsnotitie opstellen waarin een analyse is gemaakt van de situatie in de gemeente Renkum (aantallen, aard van de problematiek, in welke kernen wonen de mensen) plus een plan van aanpak hoe in de gemeente de gevolgen van de maatregel zullen worden opgevangen.

2.1.2 Wet op de jeugdzorg

Stapsgewijs komt de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg de komende jaren bij de gemeente te liggen. Uiterlijk 2016 moet de decentralisatie van alle onderdelen van de jeugdzorg gerealiseerd zijn. Het tijdspad hiervoor is als volgt:

- 2013: begeleiding nieuwe aanvragers
- 2014: begeleiding alle jeugd
- 2014 – 2016: fasegewijs:
  - de ambulante hulp,
  - dag- en residentiële hulp
  - overige onderdelen van provinciale jeugdzorg (kindertelefoon, diagnostiek, indicatiestelling, casemanagement, advies- en meldpunt kindermishandeling),
  - jeugd GGZ, jeugd LVG (licht verstandelijk gehandicapten) en gesloten jeugdzorg.
  - 2016: jeugdbescherming en jeugdreclassering

De overheveling van taken moet ook gepaard gaan met een grondige herziening van de huidige werkwijze die te bureaucratisch is, te verkokerd en te duur. Het Rijk gaat er vanuit dat het leggen van de verantwoordelijkheid bij de lokale overheid, in combinatie met het bijeenbrengen van de verschillende onderdelen van de jeugdzorg op en rond plaatsen waar jeugdigen en gezinnen vaak komen, er aan zal bijdragen dat de integrale ondersteuning en zorg dicht bij huis makkelijker tot stand zal komen.

Volgens het Rijk kan het systeem veel simpeler en moet het prikkels bevatten om de nadruk te leggen op (collectieve) preventie en ondersteuning in een vroegtijdig stadium.

Ook in de decentralisatie van de jeugdzorg komt het idee van eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid dat centraal staat in de Wmo terug.

Uit de VNG- factsheet Werken aan het nieuwe jeugdstelsel:¹⁹

“Een nieuw inzicht is dat we nog veel meer kunnen inzetten op het versterken van de opvoeding en dat we af moeten van *zorg overnemen*. Dat er nog veel meer gewerkt kan worden aan het herstel van het gewone leven, aan

---

¹⁹ 5 factsheets over CJG en jeugdzorg van de VNG, factsheet 3: Werken aan het nieuwe Jeugdstelsel.

het versterken van eigen kracht en autonomie van jeugdigen en hun ouders. Dat vraagt om een ander denken en anders handelen, dat betekent niet alleen een transitie maar is een transformatie.”

In het hele proces van decentralisatie speelt het Centrum voor Jeugd en gezin natuurlijk een cruciale rol. Met de komst van de CJG's is de basis gelegd voor de transformatie van de Jeugdzorg.

Het CJG is een bundeling van de lokale taken op het gebied van gezondheid, opvoeden en opgroeien.

Het Centrum richt zich nadrukkelijk op het voorkomen van problemen op deze terreinen. Daarnaast gaat het uit van het versterken van de eigen kracht van jeugdigen, gezinnen en hun sociale omgeving. Belangrijke taak is ook het coördineren van de zorg, een sluitende keten realiseren (één gezin, één plan).

Meer over het CJG zie bij prestatievelid 2 (hoofdstuk 4).

2.1.3 Wet werken naar vermogen

In 2013 zal een nieuwe Wet van kracht worden: de Wet werken naar vermogen. Mensen die kunnen werken en die nu nog een beroep zouden doen op de wetten Investeren in jongeren (Wij), Sociale werkvoorziening (Wsw) en Arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor jonggehandicapten (Wajong), vallen vanaf 1 januari 2013 onder de Wet werken naar vermogen.

Vraagt iemand na 1 januari 2013 een uitkering aan voor levensonderhoud dan stroomt hij in in de nieuwe Wet Werken naar vermogen (Wwnv). De Wwnv vervangt de Wet investeren in jongeren (Wij), de Wet werk en bijstand, de Wet op de sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wet arbeidsongeschiktheid voor jonggehandicapten (Wajong).

Voor mensen die alleen in een beschutte omgeving kunnen werken blijft instroom in de Wsw mogelijk.

Voor jonggehandicapten die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn – en dus geen mogelijkheden hebben te werken - blijft de Wet Wajong bestaan.

Mensen die niet zelfstandig de arbeidsmarkt kunnen betreden kunnen een beroep doen op ondersteuning van de gemeente (dat geldt ook voor niet-uitkeringsgerechtigden). De gemeente beslist over noodzaak, vorm en inhoud van de ondersteuning. Ze kan het bijvoorbeeld zelf organiseren, of inkopen bij een reïntegratiebedrijf of bij het eigen Sw-bedrijf (sociale werkvoorziening).

- *Schulphulpverlening*

In 2012 zal, zo is de verwachting²⁰, ook andere nieuwe wetgeving in werking treden: de Wet op de Schuldhulpverlening.

Gemeenten worden dan geacht de regie op de schuldhulpverlening op zich te gaan nemen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de schuldhulpverlening een integraal karakter heeft. Dat betekent dat er bij de schuldhulpverlening niet alleen aandacht moet zijn voor het oplossen van de financiële problemen van de klant, maar ook voor eventuele omstandigheden die in verband kunnen staan met de financiële problemen. Het kan bijvoorbeeld gaan om psychosociale factoren, relatieproblemen, de woonsituatie, de gezondheid, de verslaving of de gezinssituatie. Uit deze opsomming komt duidelijk het raakvlak met de Wmo naar voren.

2.2 Schets van de gemeente

Door de geschetste wetwijzigingen komt een aantal inwoners voor de gemeente de komende jaren duidelijker in beeld omdat ze rechtstreeks onder gemeentelijke verantwoordelijkheid komen te vallen.

2.2.1 Demografische gegevens

Wat weten we op dit moment over de gemeente en haar inwoners, dat met name van belang is voor het Wmo-beleid?

Op 1 januari 2011 telde de gemeente Renkum 31.554 inwoners. Renkum is al lange tijd één van de meest vergrijsde gemeenten van Nederland. Op 1 januari 2011 was 23 procent van de bevolking 65 jaar of ouder.

Enige jaren geleden leek het erop dat de gemeente zou gaan krimpen, maar uit CBS-gegevens blijkt dat Renkum na een lichte daling vanaf 2015 weer gaat groeien. Rond 2025 zit de bevolkingsomvang op het niveau van 2010 (ongeveer 32.250 inwoners) en dit stijgt door tot ongeveer 33.275 in 2038.

De vergrijzing zet door, zij het in iets geringere mate. De trend van ontgroening blijft ongewijzigd (bron: ruimtelijke visie 2025).

De meest recente prognose van de bevolkingsomvang van het CBS van oktober 2011 laat zien dat de bevolking van de provincie Gelderland de komende dertig jaar groeit met ongeveer 55.000 mensen. Dit wordt veroorzaakt door de toename van het aantal allochtonen. De groei zal zich echter concentreren in de steden.²¹

---

²⁰ De Tweede Kamer heeft op 30 juni 2011 ingestemd met het wetsvoorstel. Het moet nu nog door de eerste kamer behandeld worden.

²¹ CBS, regionale prognose 2011 – 2040, 12 oktober 2011.

- Vergrijzing:

Op het gebied van vergrijzing valt te constateren dat er niet alleen meer ouderen komen, maar ouderen blijven ook langer leven (dubbele vergrijzing). De landelijke trend, die naar verwachting ook in Renkum zal optreden, is dat de vergrijzingsgolf rond 2030 / 2040 zijn top zal bereiken, als de naoorlogse geboortegolf in een vergrijzingsgolf is veranderd.

- Ontgroening:

Het aantal gezinsleden per huishouden is in de afgelopen decennia sterk afgenomen, en deze trend zet naar alle verwachting door.

De gemiddelde huishoudensgrootte in 2005 was 2.37 personen. Volgens prognoses zal dit gemiddelde afnemen naar 2,14 in 2040 (bron: sociale structuurvisie).

In de sociale structuurvisie en de ruimtelijke visie is verder uitgewerkt wat deze demografische trends betekenen voor het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, wonen, mobiliteit en arbeidsmarkt.

Specifiek voor het Wmo-beleid zijn de volgende karakteristieken van Renkum van belang:

- de gemeente Renkum kent een hoog aantal zorginstellingen binnen haar grenzen.
Als de functie begeleiding vanuit de AWBZ naar de gemeente komt is dit iets om rekening mee te houden: ten eerste wordt deze begeleiding nu vaak vanuit deze zorginstellingen verzorgd. Ten tweede is het zo dat de gemeente steeds vaker met de zorginstellingen om de tafel zal gaan zitten bij het verzinnen van innovatieve arrangementen op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Voorbeelden hiervan zijn de woonservicegebieden en de Ontmoetingspunten.
- in de kern Oosterbeek komen relatief veel mensen van buitenaf wonen (“import”). Zeker voor de ouderen onder hen brengt dit een risico op sociaal isolement met zich mee, als men relatief nieuw is in het dorp en alle familie, vrienden en bekenden ver weg wonen. Ook komt het voor dat oudere echtparen zich hier vestigen. Wanneer een van de partners overlijdt kan degene die achterblijft in een isolement terechtkomen.

- De verwachting voor Nederland is dat van 2010 tot 2030 het aantal mensen met dementie in Nederland met 63% toe zal nemen. De provincie Gelderland zit nog boven dat gemiddelde, met een percentage van 68 %.²² Gezien het bovengemiddelde vergrijzingspercentage van de gemeente Renkum kan verwacht worden dat deze problematiek in omvang flink zal toenemen. Dat blijkt ook uit de volgende gegevens van de stichting Alzheimer Nederland voor de gemeente Renkum: “In Renkum wonen in 2010 815 mensen met een vorm van dementie. Dat aantal groeit naar 958 in 2030 (bron: Alzheimer Nederland/TNO). Eén op de vijf mensen krijgt in zijn leven zelf dementie. Nu woont meer dan 70% van de mensen met dementie thuis. Dat percentage zal hoger worden. Rond iedere patiënt zijn gemiddeld 3-4 mantelzorgers intensief betrokken bij de begeleiding en zorg. Zij lopen een grote kans overbelast te raken. Tegelijkertijd met de groei van het aantal mensen met dementie, krimpt de beroepsbevolking fors.”²³

2.2.2 Dorpsspiegel en burgerbijeenkomsten

Ter voorbereiding op het beleidskader zijn in 2011 4 bijeenkomsten gehouden met inwoners om hen te raadplegen over de nieuwe Wmo-visie van de gemeente.

In januari 2011 is een Lagerhuisdebat georganiseerd, In september 2011 zijn drie dorpsbijeenkomsten gehouden, voor de inwoners van Doorwerth en Heveadorp (dorpshuis Poort van Doorwerth, Doorwerth), Wolfheze en Oosterbeek (de Burcht Wolfheze) en Renkum en Heelsum (dorpshuis de Hucht, Heelsum).

Eveneens is, ter voorbereiding op het beleidskader Wmo een dorpspiegelonderzoek uitgevoerd onder inwoners van de gemeente Renkum.

Uit het dorpspiegelonderzoek blijkt onder andere:

- de meerderheid van de inwoners van de gemeente Renkum onderhoudt zeer vaak (23%) of regelmatig (51%) contacten met mensen in de omgeving. De mate van contact met mensen in de omgeving is vergeleken met 2007 wat toegenomen.
- de bekendheid van het Zorgloket is de afgelopen jaren sterk verbeterd
- bijna de helft van de ondervraagden doet aan vrijwilligerswerk, 45% daarvan zelfs een paar keer per week. Het meeste vrijwilligerswerk wordt gedaan voor de kerk (23%) en voor de sportvereniging (29%). Ook vaak genoemd: buurthuis of wijkcentrum, onderwijs en een belangenorganisatie.
- Mantelzorg: van de inwoners heeft 12% aangegeven dat zij aan mantelzorg doen. Dit percentage is ten opzichte van 2007 licht gestegen.

---

²² Bron: website Alzheimer Nederland.

²³ Brief Alzheimer Nederland aan de gemeente Renkum, 7 juli 2011.

In Bijlage II staat een meer compleet overzicht van de uitkomsten van het onderzoek beschreven.

Uit deze bijeenkomsten is een duidelijker beeld ontstaan van de stand van zaken op sociaal gebied in de verschillende kernen van de gemeente Renkum.

Opvallende zaken die naar voren zijn gekomen:

- Aan de bewoners is tijdens de dorpsbijeenkomsten gevraagd wat de gemeente zou kunnen doen om het nabuurschap te stimuleren. Zowel in Heveadorp als in Wolfheze geven bewoners aan dat de onderlinge betrokkenheid tussen inwoners groot is. In andere kernen klinkt het geluid dat mensen weinig contacten hebben in de buurt, en dat nabuurschap niet erg leeft. De aanpak die uiteindelijk wordt gekozen zal op de situatie in de wijk moeten aansluiten (zie daarvoor ook hoofdstuk 3.2 wijkgericht werken).
- vaak werd ook aangegeven: in de wijken zijn bewoners al actief in dorpsplatforms, wijkverenigingen. Dit soort initiatieven zijn de oren en ogen van de buurt. Er is al veel, het gaat vooral om het leggen van verbindingen.
- Een veelgehoorde opmerking is dat mensen best vrijwilligerswerk willen doen, maar dat ze vaak niet weten wat er gevraagd wordt. En als mensen vrijwilligerswerk doen, dan willen ze graag iets doen dat kortdurend en flexibel is. Een belangrijke rol voor de gemeente kan zijn het bij elkaar brengen van vraag en aanbod op wijkniveau. Dat gaat verder dan alleen vrijwilligersklussen. Mensen missen een aanspreekpunt in de wijk, iemand met een fijnmazig netwerk die weet waar je moet zijn als je iets nodig hebt, die weet welke vragen er zijn waarvoor vrijwilligers gezocht worden, en die problemen signaleert en hulpvragers en hulpbieders bij elkaar kan brengen. Dit zullen we verderop terugzien in hoofdstuk 3.2 bij wijkgericht werken, en in hoofdstuk 3.3 bij mantelzorg en vrijwilligerswerk.
- Tot slot is in alle bijeenkomsten door inwoners naar voren gebracht dat ze van veel dingen die de gemeente doet simpelweg niet op de hoogte zijn. Kennelijk moet er meer aandacht zijn voor het communiceren over alle diensten die de gemeente faciliteert zoals het steunpunt mantelzorg, de ontmoetingspunten, de vrijwilligerscentrale, de ouderenadviseurs etc.

Hoofdstuk 3 Prioriteiten voor 2012 – 2015

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we de prioriteiten voor het Wmo-beleid in de komende vierjarige periode.

De eerste prioriteit wordt ingegeven door externe ontwikkelingen: het budget dat de gemeente ontvangt van het Rijk voor de uitvoering van de Wmo neemt in de komende jaren af. In 2011 is al de keuzenotitie bezuinigingen Wmo vastgesteld, waarin duidelijk is gemaakt voor welke ombuigingen is gekozen. Deze liggen met name op het vlak van de individuele voorzieningen.

De tweede en derde prioriteit zijn de inhoudelijke prioriteiten die voortkomen uit de in hoofdstuk 1 beschreven visie: gegeven de geformuleerde uitgangspunten en gegeven de Kanteling zal de gemeente de komende jaren vooral moeten investeren in enerzijds wijkgericht werken en anderzijds in vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Ondersteuning die uitgaat van eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht zal maximaal gebruik moeten maken van het probleemoplossend vermogen dat in de samenleving aanwezig is. Daartoe moet de gemeente weten hoe haar wijken opgebouwd zijn en wat daar gebeurt. Hoe is de sociale structuur? Welke instellingen zijn er actief? Wat voor een mensen wonen er, waar ontmoet men elkaar en welke vormen van onderlinge hulp zijn er al aanwezig?

De gemeente probeert vanuit haar regierol verbindingen te leggen om zo te komen tot innovatieve vormen van ondersteuning die een oplossing bieden, die op maat en zo dichtbij mogelijk is: in de wijk of buurt zelf.

Daarnaast zal de gemeente om sociale netwerkvorming te ondersteunen en te stimuleren moeten investeren in diegenen die de onderlinge zorg en betrokkenheid bij uitstek praktiseren: de (potentiële) vrijwilligers en mantelzorgers.

3.1 Ombuigingen individuele voorzieningen

3.1.1 Doorvertaling visie in voorstellen voor ombuiging

In 2010 is duidelijk geworden dat Renkum met ingang van 2011 via de uitkering van het gemeentefonds minder financiële middelen ontvangt voor de uitvoering van haar Wmo-taken.

In 2010 is daarom een begin gemaakt met het opstellen van een nieuwe Wmo-visie, en een doorvertaling daarvan in een aantal ombuigingen die staan beschreven in de keuzenotitie bezuinigingen Wmo.

Die doorvertaling houdt concreet in dat de individuele voorzieningen die in het kader van de Wmo worden verleend, pas in laatste instantie worden verleend.

Bij het zoeken naar een passende oplossing voor het probleem dat iemand ondervindt in het deelnemen aan de samenleving wordt eerst gekeken naar wat iemand zelf of met behulp van zijn netwerk kan oplossen, dan naar de collectieve voorzieningen en pas als dat allemaal geen oplossing biedt wordt een beroep gedaan op individuele voorzieningen.

Aan het gehanteerde principe van collectieve voorzieningen voor individuele voorzieningen wordt op twee manieren vorm gegeven:

1. investeren in collectieve voorzieningen om beroep op individuele voorzieningen te voorkomen
2. individuele voorzieningen worden voorliggende voorzieningen.

Daarnaast zal bij het bepalen van compensatie ook meer dan voorheen rekening gehouden worden met financiële capaciteit.

3.1.1.1   Individueel wordt voorliggend

In mei 2011 is door de gemeenteraad besloten om van de Hulp bij Huishouden 1, een vorm van ondersteuning die vooral bestaat uit hulp bij het schoonmaken, een voorliggende voorziening te maken²⁴. Inwoners van Renkum zullen vanaf 2012²⁵ zelf deze ondersteuning moeten regelen. Er zullen verschillende organisaties zijn in de gemeente die diensten aanbieden die vergelijkbaar zijn met de huidige Hulp bij Huishouden 1, en de bewoners kunnen zelf kiezen bij wie ze het willen inkopen.

Een andere maatregel die hier ook onder valt is dat met ingang van 2012 kleine woonvoorzieningen²⁶ algemeen gebruikelijke voorzieningen²⁷ worden. Steeds meer kleine woonvoorzieningen zijn ook verkrijgbaar in doe-het-zelf zaken. Het gaat dan bijvoorbeeld om dingen als beugels, toiletverhogers, douchestoelen, badplanken, toiletstoelen en drempelhulpen.

Voor beide maatregelen geldt dat mensen met een smalle beurs hiervoor een financiële tegemoetkoming van de gemeente krijgen.

---

²⁴ Onder een voorliggende voorziening wordt verstaan: een voorziening die normaal in de maatschappij aanwezig en beschikbaar is en bedoeld voor iedereen die daar behoefte aan heeft. Een collectieve voorziening is een voorziening die individueel wordt verstrekt maar die door meerdere personen tegelijk wordt gebruikt, b.v. het collectief vraagafhankelijk vervoer.

²⁵ De maatregel wordt gefaseerd ingevoerd: vanaf 2012 gaat het in voor alle nieuwe aanvragers, vanaf 2013 ook voor de huidige klanten HH1.

²⁶ Onder een kleine woonvoorziening wordt verstaan een voorziening onder de 1000 euro.

²⁷ Een algemeen gebruikelijke woonvoorziening wordt in de nieuwe verordening gedefinieerd als: een voorziening die in de reguliere handel verkrijgbaar is, niet speciaal voor mensen met een handicap is bedoeld, en niet aanzienlijk duurder dan vergelijkbare producten met hetzelfde doel.

3.1.1.2 Rekening houden met financiële capaciteit

Het principe van eigen verantwoordelijkheid houdt ook in dat bij het bepalen van compensatie rekening wordt gehouden met de financiële capaciteit van de aanvrager om zelf in maatregelen te voorzien.

De overige bezuinigingen maken ook duidelijk dat de gemeente bij het verstrekken van individuele voorzieningen hier meer rekening mee houdt:

- De eigen bijdrage die wordt opgelegd aan woningeigenaren, indien zij in aanmerking komen voor een woningaanpassing boven de 1000 euro wordt ook van kracht voor huurders;
- Mensen die van een scootmobiel gebruik maken moeten daarvoor huur gaan betalen;
- Kostendekkend maken van de Gehandicapten Parkeerkaart (waardoor tarief omhooggaat).

Er gaan ook wel stemmen op dat rekening gehouden zou moeten worden met het vermogen van mensen die om ondersteuning vanuit de Wmo vragen. Momenteel is dat nog niet toegestaan, maar er zijn wel ontwikkelingen op landelijk niveau gaande die er toe kunnen leiden dat dit op termijn wel mogelijk wordt.

3.1.1.3. Collectief voor individueel: welzijn voorkomt zorg.

De verwachting is dat door de nieuwe, gekantelde werkwijze het beroep op individuele voorzieningen zal afnemen. Er wordt immers eerst gekeken naar eigen kracht, sociaal netwerk en collectieve voorzieningen.

Maar om dat te laten werken moeten eigen kracht, sociaal netwerk en collectieve voorzieningen wel verstevigd worden. Een besparing op het budget voor individuele voorzieningen kan niet gerealiseerd worden zonder een investering in collectieve voorzieningen en het stimuleren en ondersteunen van de vorming van sociale netwerken. Dat heeft een preventieve werking, of anders geformuleerd: door in te zetten op welzijn voorkomen we zorg.

Hoe gaat de gemeente dat de komende jaren doen?

- meer aandacht voor preventie door preventief advies en door inzetten wijkteams
- investeren in de civil society: stimuleren vrijwillige hulpverlening, stimuleren ontmoetingsmogelijkheden, investeren in sport- en speelruimtevoorzieningen en culturele voorzieningen (Kulturhusconcept, bibliotheekvernieuwing).
- inzetten op mantelzorg en vrijwilligerswerk.
- goede afspraken maken met Solidez over de inzet op het gebied van leefbaarheid en participatie.

3.2 Wmo in de wijk: betrokken en actief burgerschap

Inleiding

Bij het bevorderen van sociale samenhang en de leefbaarheid in dorpen en wijken gaat de gemeente uit van de inzet, betrokkenheid en verantwoordelijkheid van burgers zelf. De gemeente sluit aan bij de initiatieven van bewoners of stimuleert initiatieven, om te zorgen dat voorzieningen in de kern optimaal aansluiten bij de wensen en behoeften van bewoners.

In het ruimtelijk beleid van de gemeente is geformuleerd dat de gemeente zoveel mogelijk voorzieningen wil behouden die bijdragen aan een duurzaam woonmilieu en sociale vitaliteit van dorpen en wijken²⁸. Dat zijn bijvoorbeeld sportaccommodaties, club- en buurthuizen, scholen, ontmoetingsplekken en culturele voorzieningen. Daarnaast zijn er allerlei initiatieven waarin burgers elkaar opzoeken, zoals lotgenootgroepen, vrijwilligerswerk, dorpsplatforms, bewonersverenigingen, cursussen, kaartavonden enz.

Dit soort activiteiten en initiatieven brengen mensen samen om met elkaar iets te doen.

Mensen moeten elkaar voortdurend in allerlei verbanden kunnen ontmoeten. Dat gebeurt in private ruimten, in commerciële ruimten maar ook in publieke ruimten. Hier vormt zich de civil society, de collectieve sfeer. In het wijkgericht werken gaat het om het versterken van die collectieve sfeer, zodat mensen zich voor elkaar verantwoordelijk voelen en betrokken zijn op elkaar en op hun woonomgeving. Een andere term hiervoor is bewonersparticipatie: het stimuleren van betrokkenheid van bewoners op hun woonomgeving en op elkaar.

De Wmo kent geen zorgplicht, maar het compensatiebeginsel. Dat wil zeggen dat burgers met beperkingen gecompenseerd moeten worden zodat ze, net als andere mensen, mee kunnen doen in de maatschappij. Het is niet bepaald hoe gemeenten dit moeten invullen. Uitgangspunt in Renkum is dat de ondersteuningsvraag van mensen met een beperking steeds 'bottom up' wordt benaderd. Wijkgericht werken is bedoeld om mensen te bereiken en om contacten te herstellen. Kortom: de wijk, de buurt of het dorp als instrument van ondersteuning om tot een integrale aanpak te komen waarbij wat in de wijk aanwezig is wordt gebruikt en met elkaar in contact wordt gebracht (verbinden en samenwerken). Een integrale aanpak die aansluit op het gewone leven en waarin de maatschappelijke ondersteuning in de nabijheid wordt georganiseerd.

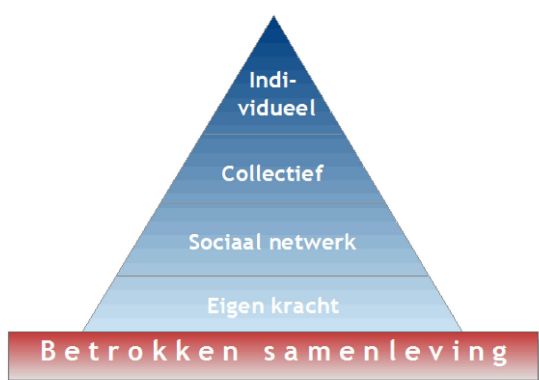
---

²⁸ Ontleend aan Ruimtelijke visie 2025.

3.2.1 Wmo in de wijk – ondersteuning dichtbij in de wijk

Het ontwikkelen van de condities voor een vitale sociale infrastructuur vormt de basis voor de Wmo; op die manier kan het zelforganiserend vermogen van de samenleving worden gestimuleerd. Daarvoor is het belangrijk dat iedereen meedoet en erbij betrokken wordt. Het gaat om participatie van alle burgers, jong en oud, met of zonder beperkingen.

Bij het organiseren van de ondersteuning gaan we uit van onderstaand schema. Ondersteuning wordt steeds “zo laag mogelijk in de piramide” georganiseerd.

Een korte toelichting per niveau, beginnend bij de basis:

- **Betrokken samenleving en eigen kracht op wijkniveau**

De invulling in de wijk is maatwerk en dient aan te sluiten bij reeds bestaande goede initiatieven. Het succes is grotendeels afhankelijk van de inzet van de burgers zelf. Eigen kracht en eigen netwerken vormen de basis voor maatschappelijke ondersteuning. In wijken waar zich sociaal- economische achterstanden en leefbaarheidsproblemen voordoen zal extra ondersteuning nodig zijn om eigen kracht en netwerk te versterken.

Door het bij elkaar brengen en op elkaar afstemmen van vraag en aanbod en uit te gaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen regie, wordt gezorgd dat mensen zelfredzaam zijn en hun eigen keuzes kunnen maken.

- **Sociaal netwerk: verbindingen leggen in de wijk**

Bij het bieden van compensatie wordt een aantal stappen doorlopen: eerst kijken naar wat iemand zelf of met zijn sociale netwerk kan oplossen, dan naar beschikbare collectieve voorzieningen, en als laatste de individuele voorziening. De rol van de gemeente is niet om sociale netwerken en voorzieningen te realiseren, maar om ze te faciliteren:

Dat kan de gemeente doen door bij het bieden van ondersteuning zoveel als mogelijk aan te sluiten op sociale netwerken die in wijken en buurten aanwezig

zijn. Het is hier van belang om vooral het bestaande te benutten en om verbindingen te leggen. Zo zijn er in veel buurten al buurtverenigingen, dorpsplatforms, of andere vormen van actief burgerschap.

Op die manier wordt het ook mogelijk om mensen in hun eigen omgeving langer zelfstandig te laten wonen en mee te laten doen aan de samenleving (volwaardig burgerschap).

- **Collectief**

Voor situaties waar het sociaal netwerk onvoldoende uitkomst biedt, zijn er algemene en collectieve voorzieningen waar burgers gebruik van kunnen maken. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van de inzet van vrijwilligers (informeel), waarbij de professionals een tweedelijnsfunctie krijgen.

Om deze nieuwe rol van de gemeente in de komende jaren te realiseren zal de werkwijze van de gemeente en van het maatschappelijk veld moeten kantelen. Met de betrokken partijen in de wijk (professionals en vrijwilligers, maatschappelijke wijkgerichte initiatieven, burgerinitiatieven) moeten afspraken worden gemaakt over ieders inzet in de wijk. De gemeente regisseert, wordt veel meer een ‘opdrachtgever’, en de aanbieder van ondersteuning wordt veel meer een ondernemer, met ruimte en verantwoordelijkheid. Preventie, signalering en “er op af” zijn hierbij trefwoorden.

(Zie ook bakens voor Welzijn nieuwe stijl, hoofdstuk 3.2.3).

- **Individueel**

Individuele voorzieningen worden pas ingezet als de inzet van collectieve voorzieningen niet voldoende blijkt te zijn om de klant te compenseren voor een beperking in hun zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. De inzet van individuele voorzieningen kan ook aanvullend zijn. In veel gevallen bestaat de passende oplossing uit een combinatie van inzet van algemene, collectieve en individuele voorzieningen.

- **Sociaal wijkteam**

Voorwaarde voor de individuele ondersteuning is een sterke eerste lijn in de sociale zorg die dichtbij mensen is georganiseerd, die toegankelijk en breed geïntereerd is (niet alleen medisch). Het is een eerste lijn waarin sociaal- maatschappelijke problemen worden opgepakt. Er zal op wijkniveau een sociaal wijkteam gevormd worden, dat bestaat uit een netwerk van verschillende professionals. Gedacht kan worden aan maatschappelijk werk, de ouderenadviseur, de Wmo-consulent, de wijkverpleegkundige, de buurtopbouwwerker en schuldhulpverlening. De gemeente heeft hierin een regisserende en coördinerende rol.

3.2.2 De Kanteling naar de wijk

De aanpak per wijk zal verschillen en dient aan te sluiten op de vragen en behoeften van de inwoners, en gebruik te maken van de structuur van de wijk (formele en informele sociale infrastructuur).

De volgende stappen zullen in ieder geval gezet moeten worden:

- per wijk zal een wijkanalyse moeten worden opgesteld;
- nieuwe invulling rol Zorgloket;
- meer integrale werkwijze.

- Wijkanalyse

Om meer inzicht te krijgen in hoe de gemeente inwoners kan stimuleren om actiever te worden in hun directe omgeving, worden eerste wijkanalyses opgesteld.

Dat houdt in:

- Per wijk een sociale kaart met alle beschikbare voorzieningen en aanbieders van dienstverlening, welzijn en formele en informele zorg.
- Een wijkprofiel: hoe is de samenstelling van de wijk (jong, oud, veel of weinig kinderen, hoog- of laag opgeleid, allochtoon of niet etc. etc.) en ook: welke vragen / behoeften hebben de mensen in deze wijk die vanuit Wmo-perspectief relevant zijn?

De analyses moeten resulteren in een diagnose over wat er speelt in een wijk of buurt en wat de prioriteiten van de bewoners zijn en welke thema's ze voor de buurt belangrijk vinden. Afhankelijk van de uitkomsten wordt bepaald of interventies op straatniveau, buurtniveau, wijk- of bovenwijkeniveau noodzakelijk zijn.

Het kan hier zowel gaan om de inzet van professionals als om de inzet van vrijwilligers, of een combinatie daarvan.

Door het sociaal wijkteam is een netwerk op wijkniveau gevormd. De gemeente is hierdoor bekend met de organisaties in de buurt. De professional dient wel speciale aandacht te hebben voor kwetsbare groepen. Professionele inzet is nodig om mensen te laten meedoen.

In het woonservicegebied Oosterbeek-west is een dergelijk profiel van de wijk gemaakt. Hier zijn de burgerschapstijlen onderzocht (zie ook bij 3.2.3).

- Nieuwe rol Zorgloket

Eerder is gesproken over het principe van wederkerigheid. In het gesprek dat met de burger wordt gevoerd, wordt ook nadrukkelijk gekeken naar wat iemand nog wel kan en wat iemand zou kunnen bijdragen om anderen te helpen.

In het kader van de Kanteling wordt eerst door de Wmo-consulenten een gesprek

(het gesprek aan de keukentafel) met de cliënt gevoerd om de ondersteuningsbehoefte van de burger in kaart te brengen, om vervolgens in gezamenlijkheid tot oplossingen te komen. Uiteindelijk wordt vastgesteld wat hij/ zij nodig heeft om dit te compenseren (oplossing en resultaat afspreken). Soms kunnen burgers met één gesprek voldoende geholpen zijn om zelf verder te kunnen.

De nieuwe gekantelde benadering en werkwijze betekent ook dat ondersteuning op maat wordt geboden in plaats van een voorzieningenpakket.

De gemeente (zorgloket) is geen voorzieningenloket.

- Integrale werkwijze:

De kanteling naar wijkgericht werken houdt ook een meer integrale werkwijze in. Er wordt breed gekeken naar de leefbaarheid en sociale samenhang in een wijk. De koppeling met andere beleidsterreinen wordt nadrukkelijker gelegd: te noemen zijn bijvoorbeeld het ruimtelijk beleid, het beheer van de openbare ruimte, gezondheidsbeleid en jeugdbeleid.

- Ruimtelijke visie

De ruimtelijke visie van de gemeente gaat uit van leefbaarheid door de behoefte aan voorzieningen te ordenen via het principe van de voorzieningen ladder (ook al beschreven in de sociale structuurvisie).

Zie daarvoor de omschrijving in hoofdstuk 4 bij prestatieveld 1.

- Gezonde wijk: Verbindingen in de praktijk

De gezondheidszorg is een belangrijke item voor preventieve activiteiten. Het Rijk geeft in de landelijke preventienota aan dat het gewenst is dat binnen de zorg niet alleen aandacht is voor behandeling van ziekten maar ook voor het bevorderen van gezondheid en preventie. Het is belangrijk dat laagdrempelige voorzieningen in de buurt zijn waar mensen met vragen en problemen terecht kunnen. De behoefte van mensen moet centraal staan en niet de sectoren die zorg leveren. Dit betekent een betere fysieke, organisatorische en inhoudelijke verbinding tussen de publieke gezondheidszorg, de Centra voor Jeugd en Gezin en de basiszorg in de Zorgverzekeringswet, AWBZ en Wmo.

- Strategische visie jeugdbeleid

Jongeren hebben een veilige en uitdagende woon- en leefomgeving nodig. Een omgeving waarin zij de mogelijkheid hebben elkaar te ontmoeten en waarin zij uitgedaagd worden tot het deelnemen aan de maatschappij. Investeren in voorzieningen komt ten goede aan de ontwikkeling van jongeren. Kernbegrip is verbinden en samenwerken.

De transformatie van de jeugdzorg en de nieuwe taken voor de gemeente op dit gebied zullen zorgen voor nieuwe dwarsverbanden tussen Zorgloket en CJG in de wijk.

3.2.3 Pilotprojecten wijkgericht werken

Er wordt de komende jaren voortgebouwd twee al ingezette ontwikkelingen die fungeren als “proeftuinen” voor de verder ontwikkeling van het wijkgericht werken.

- De gemeente is in 2009 begonnen met het project vitaliteitscentrum Doorwerth. Uitgangspunt daarbij is verbinden en samenwerken binnen de preventie en signalering in de wijk. De huisarts werkt hier samen met de ouderenadviseur / Wmo consulent, de wijkverpleging en de buurtwerker. Zij vormen samen een kleinschalig sociaal wijkteam. Het team heeft binnenkort een steunpunt in de Poort van Doorwerth.

- Het concept Vitaliteitscentrum wordt nu verder ontwikkeld in het woonservicegebied Oosterbeek-west. Daar wordt ook een laagdrempelig steunpunt in het woon- en zorgcentrum De Sonnenberg opgezet. Uitgangspunt is een laagdrempelig, herkenbaar steunpunt in de buurt of wijk waar iedereen terecht kan voor vragen, informatie of ondersteuning in brede zin. De steunpunten worden gekoppeld aan een bestaande buurt- of wijkvoorziening. Bij de verdere ontwikkeling zoeken we afstemming met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

3.2.4. Welzijn nieuwe stijl

3.2.4.1 Wat valt er allemaal onder welzijn of welzijnswerk?

Het welzijnswerk dat voor de komst van de Wmo onder de Welzijnswet viel, is onderdeel geworden van de Wmo.

De welzijnswet gaf de gemeente de taak om te werken aan:

- het vergroten van ontplooiingsmogelijkheden en zelfredzaamheid van mensen, alsmede het stimuleren van hun deelname aan de samenleving, mede om te voorkomen dat mensen in een achterstandpositie geraken;
- de personen die in een achterstandsituatie zijn geraakt mogelijkheden bieden hun positie te verbeteren;
- het welbevinden van personen in de samenleving op andere wijze te bevorderen.²⁹

De algemene doelen werden dus wel door de Welzijnswet gedefinieerd, maar sinds de decentralisatie van het welzijnsbeleid (die definitief vorm kreeg met de welzijnswet in 1994) is er geen eenduidige definitie van wat precies wel of niet onder het welzijnsveld valt. Het is per gemeente verschillend wat er precies onder welzijn

---

²⁹ Kleine gids wet maatschappelijke ondersteuning, Kluwer 2010, paragraaf 1.1.2.

wordt gerekend. Het is evenwel vrij gebruikelijk om er in ieder geval het volgende onder te scharen³⁰:

- sociaal-cultureel werk. Dit zijn meestal sociale en/of culturele activiteiten, vaak voor een bepaalde doelgroep of een bepaalde wijk. Voorbeelden zijn club- en buurthuis-, jongeren-, speeltuin- of vrouwenwerk;
- maatschappelijke dienstverlening. Dit is hulp, informatie en advies voor mensen in probleemsituaties. Voorbeelden hiervan zijn het algemeen maatschappelijk werk en de sociaal raadslieden;
- maatschappelijke opvang. Bijvoorbeeld: Blijf van mijn lijf huizen, daklozenprojecten, crisisopvang.

Het werk binnen al deze groepen kan ook weer gericht zijn op verschillende doelgroepen zoals jongeren, ouderen, allochtonen, gehandicapten, oorlogsgetroffenen of verslaafden. Zaken als kinderopvang, emancipatie, sport, welzijn ouderen worden ook vaak gerekend onder welzijnsbeleid.³¹

Ook in de Wmo is geen definitie opgenomen van “welzijn” of “welzijnswerk”. “De term welzijn kent als zodanig geen belangrijke positie in de wet en de doelstellingen en voorzieningen uit de voormalige welzijnswet moeten worden teruggezocht in vrijwel alle prestatievelden.”³²

Voor alle duidelijkheid: ondanks dat de term welzijn in de Wmo niet goed is omschreven is duidelijk dat de rol van het welzijn binnen de Wmo cruciaal is.

3.2.4.2 Waarom welzijn nieuwe stijl?

Welzijn heeft een preventieve werking: Het voorkomt een beroep op zorg (collectief vóór individueel). Het leidt tot een vergroting van het probleemoplossend vermogen van burgers en een versterking van de civil society.

Toch is er ook vaak kritiek op de welzijnssector: “Tegelijk met – of zelfs ondanks – de grote steun voor het idee achter/van welzijn, manifesteert zich in vrijwel alle gemeenten echter grote kritiek op (bestaande) welzijnspraktijken. Er is een breed gedragen gevoel dat welzijnsactiviteiten onvoldoende professioneel, efficiënt en effectief zijn en dat het veel te vaak gaat om ‘leuke dingen voor de mensen’ of zelfs om ‘leuke dingen voor de welzijnsorganisatie’.

Om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit en professionaliteit van het welzijnswerk is door het Ministerie van VWS, de VNG en de MO-groep het landelijke programma Welzijn nieuwe stijl in het leven geroepen.

De Wmo biedt ruimte voor maatwerk, verbinden en integraliteit. Om die ruimte goed te benutten is het nodig dat de sturingsrelatie tussen gemeenten en

---

³⁰ Bron: www.buurtwerkt.nl

³¹ Voor het welzijnsbeleid van Renkum zie nota welzijnsbeleid gemeente Renkum uit 2007.

³² Uit: Welzijn in de Wmo - Quickscan ontwikkelingen in beleid, uitvoering en uitgaven 2006 - 2010, uitgevoerd door PC kwadraat in opdracht van het Ministerie van VWS, 2009

welzijnsorganisaties goed werkt, en dat de kwaliteit en de professionaliteit van het welzijnswerk op orde is.

Er zijn 8 bakens geformuleerd voor het “Welzijn nieuwe stijl”:

Voor de welzijnsinstellingen geven deze bakens de gewenste richting aan voor het verbeteren van de kwaliteit en de professionaliteit. Het gaat dan steeds om de professionaliteit in relatie tot de burger.

Voor de gemeenten fungeren de bakens als ijkpunten waaraan opdrachten aan uitvoerende organisaties kunnen worden getoetst alsmede hun handelen na het verlenen van de opdracht.

De bakens zijn:

1. Gericht op de vraag achter de vraag.
2. Gebaseerd op de eigen kracht van de burger.
3. Direct er op af.
4. Formeel en informeel in juiste verhouding.
5. Doordachte balans van collectief en individueel.
6. Integraal werken.
7. Niet vrijblijvend, maar resultaatgericht.
8. Gebaseerd op ruimte voor de professional.

We herkennen in de bakens al veel wat in hoofdstuk 1 is gezegd over de nieuwe visie van de gemeente en de Kanteling.

- eerst wordt het gesprek gevoerd, waarbij iemands persoonlijke situatie helemaal in kaart wordt gebracht en gekeken wordt naar de vraag achter de vraag (baken 1);
- dan wordt gekeken naar wat iemand zelf kan oplossen (eigen kracht - baken 2),
- of met behulp van zijn netwerk (baken 4);
- gekeken wordt of collectieve voorzieningen een oplossing bieden (baken 5).

Concreet betekent dit dat de professional in het sociale domein een omslag zal moeten maken.

De vraag die voorop staat is: hoe kan de ondersteuning zo worden ingezet, passend bij iemands persoonlijke situatie, dat het vermogen om zelf problemen op te lossen versterkt wordt?

Het beeld bestaat kennelijk dat in het oude welzijnswerk te snel werd voorbijgegaan aan de eigen kracht van de burger, zijn netwerk, de straat of wijk.

Toch dient hier ook opgemerkt te worden dat het ondersteunen van mensen om zelf weer het heft in eigen handen te nemen met behulp van hun sociale netwerk en omgeving een klassieke functie van het welzijnswerk is, waarin het zich altijd heeft onderscheiden van de zorgsector. In het welzijn nieuwe stijl wordt er nog eens extra de nadruk op gelegd dat juist dit de kracht vormt van het welzijnswerk.

Formeel en informeel in de juiste verhouding (baken 4) houdt ook in dat participatie wordt bevorderd. Niet alleen door een beroep te doen op de eigen mogelijkheden van de burger of de inzet van professionals, maar ook op de inzet van sociale netwerken, vrijwilligers-initiatieven en samenwerkingsverbanden in de wijk. Nu al is te zien in de werkzaamheden van onder meer Solidez dat bij de uitvoering van bijna alle dienstverlening wordt samengewerkt tussen professionals en vrijwilligers.

Een deel van het werk van de professional bestaat uit het werven van vrijwilligers, en het ondersteunen en begeleiden van deze vrijwilligers. Veel van de activiteiten die in de dorpshuizen worden uitgevoerd kunnen niet worden georganiseerd zonder vrijwilligers.

Integraal: de kanteling gaat uit van vraaggericht werken, en een oplossing op maat: dat is onmogelijk zonder een integrale benadering. De concrete vraag om ondersteuning, en de passende oplossing (het arrangement) die hiervoor wordt gevonden zal vaak bestaan uit een combinatie van eigen kracht, inzet van mantelzorgers, vrijwilligers, professionals en soms ook nog een onderdeel individuele voorziening. De professionals, vrijwilligers, en medewerkers van het Zorgloket zullen hierin samen moeten werken.

Wat we in de toekomst ook nog veel meer zullen zien is dat mensen meerdere problemen tegelijkertijd hebben. Door de in hoofdstuk 2.1 beschreven decentralisaties neemt de zwaarte van de problematiek van mensen die om ondersteuning vragen toe in zwaarte en complexiteit.

Hulpverleners zullen moeten samenwerken om te komen tot ketenregie. De gemeente zal in de rol van opdrachtgever en regisseur de partijen bij elkaar moeten brengen.

Door de toegenomen zwaarte van de problematiek krijgt de gemeente ook te maken met mensen die voorheen niet of nauwelijks in beeld waren. In het kader van prestatieveld 7,8 en 9 worden er jaarlijks afspraken gemaakt met het maatschappelijk werk over zogeheten “bemoeizorg”. Dat is ook wat hier wordt bedoeld met ‘direct er op af’. Er zijn mensen die geen ondersteuning willen of durven vragen: zorgmijders. Daar moet de professional op af, zo snel mogelijk, om erger te voorkomen. Hier kan in sommige gevallen het adagium ‘eigen verantwoordelijkheid’ in de knel komen.

Tot slot: het is aan de gemeente om jaarlijks goede afspraken te maken met de betrokken organisaties over taken en werkzaamheden. Duidelijk moet zijn dat de gemeente regie voert.

De gemeente formuleert de doelen die zij wenst te bereiken, met de daarbij behorende resultaten, en geeft de organisaties de ruimte om met behulp van de deskundigheid van de daar werkzame professionals aan de slag te gaan om de afgesproken resultaten te realiseren (baken 8).

3.3 Mantelzorg en vrijwilligerswerk

3.3.1. Toenemend beroep op mantelzorgers en vrijwilligers

De primaire doelgroep van het Wmo-beleid zijn burgers die een beperking ondervinden in hun deelname aan de samenleving en daarom ondersteuning van instellingen of andere burgers nodig hebben. Een tweede doelgroep zijn de burgers die andere burgers ondersteuning kunnen bieden. Alom wordt verwacht dat in de komende jaren het beroep dat gedaan wordt op mantelzorgers en vrijwilligers zal toenemen. Hiervoor is een aantal redenen te noemen:

- In onze visie staat al verwoord dat de eigen verantwoordelijkheid van burgers de komende jaren voorop staat, en dat een groter beroep gedaan zal worden op het probleemoplossend vermogen van de samenleving. Het ligt voor de hand hierbij te denken aan vrijwilligerswerk en mantelzorg.
- Daarnaast wordt flink bezuinigd op de zorg. De overheveling van de AWBZ-begeleidingsfunctie naar de Wmo is hier een voorbeeld van. Door de verschuiving naar de Wmo zal een groter beroep gedaan worden op de lokale mantelzorgers en vrijwilligers bij het vinden van passende vormen van ondersteuning voor mensen, uitgaand van eigen verantwoordelijkheid en vraaggericht en dichtbij. Mezzo, de landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg, heeft naar aanleiding van de aangekondigde AWBZ-bezuinigingen deelgenomen aan de zogeheten “meldactie AWBZ”. Zorgvragers en cliënten konden hun ervaringen met de bezuinigingen AWBZ melden. Hieruit komt onder meer naar voren dat mensen die door de bezuinigingen op de AWBZ minder zorg krijgen, terugvallen op de eigen omgeving. Ze zoeken oplossingen in eigen kring. Bijna een kwart van de mantelzorgers gaat daardoor minder werken of moet stoppen met werken (zo is de verwachting van Mezzo).
- De bezuinigingen in de zorg maken ook dat een groter beroep gedaan wordt op de vele vrijwilligers die actief zijn in alle zorgsectoren zoals ziekenhuizen, verzorgingshuizen, verpleeghuizen, thuiszorg, instellingen in de geestelijke gezondheidszorg en instellingen voor mensen met een handicap.

Tegelijkertijd is er een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die ervoor zorgen dat mensen steeds minder tijd hebben om te besteden aan vrijwilligerswerk.

Hierbij kan gedacht worden aan vergrijzing, ontgroening en hogere arbeidsparticipatie van vrouwen en ouderen.

Het behoeft geen betoog dat het verwachte toenemende beroep op vrijwilligers en mantelzorgers, in combinatie met een afnemend aantal vrijwilligers, een risico met zich mee brengt. Hoe is de stand van zaken op het gebied van vrijwilligerswerk en mantelzorg in de gemeente Renkum?

In de periode 2008 – 2011 zijn op de beleidsterreinen mantelzorg en vrijwilligerswerk notities uitgebracht, waarin beleid en maatregelen van de gemeente beschreven staan:

- Mantelzorgondersteuning 2009 – 2011 ; Kaderstellende beleidsnotitie, februari 2009.
- Uitvoeringsplan mantelzorgbeleid 2009 – 2011, januari 2010.
- Investeren in vrijwillige inzet, nota vrijwilligerswerkbeleid, mei 2009
- Gezamenlijk werkplan maatschappelijke stage in de gemeente Renkum, augustus 2010.

Jaarlijks worden met welzijnsorganisatie Solidez productafspraken gemaakt over hun inzet op het gebied van mantelzorg en vrijwilligerswerk. Hieronder valt onder meer de subsidie voor de vrijwilligerscentrale en het steunpunt mantelzorg. (Zie voor de lopende afspraken hoofdstuk 4, prestatieveld 4.)

3.3.2 Vrijwilligers en vrijwilligerswerk

Binnen de gemeente zijn meerdere initiatieven en organisaties die zich inzetten op het gebied van vrijwillige zorg- en hulpverlening. Vrijwilligers, al dan niet ondersteund of begeleid door professionals, zetten zich in om anderen te helpen. De vrijwilligerscentrale van Solidez heeft in 2011 het initiatief genomen om een netwerk op te richten van deze organisaties: het Netwerk vrijwillige hulp Renkum. Zie bijlage IV voor de deelnemers aan het Netwerk.

Ter voorbereiding op het beleidskader Wmo is op 30 juni 2011 gesproken met de deelnemers aan het netwerk vrijwillige hulpverlening over kansen en bedreigingen op het gebied van vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Op het gebied van vrijwilligerswerk zijn de volgende zaken genoemd:

- vrijwilligers van nu willen flexibiliteit, meer werken in projecten, en niet het gevoel hebben dat ze meteen ergens aan vast zitten. Er is soms sprake van een soort generatiekloof tussen deze nieuwe vrijwilligers en de vrijwilligers van de oude stempel die het werk al vaak jaren achter elkaar doen en hetzelfde soort commitment verwachten van nieuwe vrijwilligers. Voor vrijwilligersorganisaties is het van groot belang om in te spelen op de vragen -en behoeften van de vrijwilligers nieuwe stijl, zeker nu er ook steeds meer vrijwilligers bijkomen die hoog opgeleid zijn en veel werkervaring hebben.
- de eisen die aan vrijwilligers worden gesteld nemen toe. Er wordt op professionele hulp bezuinigd en daardoor krijgen de vrijwilligers en mantelzorgers het zwaarder. De bezuinigingen op de GGZ zullen ook merkbaar worden in het vrijwilligerswerk: er komen meer mensen met psychiatrische problematiek in beeld. Er dient voor gewaakt te worden dat vrijwilligers geen taken uitvoeren waarvoor de inzet van een gediplomeerde zorgprofessional vereist is.
- Ook zijn er mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die door middel van vrijwilligerswerk weer geactiveerd worden. Dat is op zich een goed middel,

dat echter wel extra begeleiding vraagt (Dit zal ook goed afgestemd moeten worden met beleid van de gemeente in het kader van de nieuwe Wet werken naar vermogen).

- het is van groot belang een goede match te maken tussen een vrijwilliger en een vrijwilligersorganisatie. De juiste vrijwilliger moet op de juiste plek terechtkomen. Daarom moeten de verschillende organisaties ook goed samenwerken en onderling vrijwilligers doorverwijzen.

Tijdens het overleg is duidelijk geworden dat alle organisaties het nut en de meerwaarde inzien van de samenwerking in een netwerk vrijwillige hulpverlening. De vrijwilligerscentrale zal deze samenwerking in de komende periode coördineren. Dat zal ten goede komen aan:

- matching tussen vrijwilligers en organisaties: soms blijkt een vrijwilliger niet geschikt voor de ene organisatie, maar die kan dan de persoon doorgeleiden naar een andere organisatie binnen het netwerk;
- de deelnemende organisaties kunnen op het gebied van training en deskundigheidsbevordering elkaar helpen: als een organisatie een training aanbiedt kunnen vrijwilligers van een andere organisatie daar ook aan deelnemen. Dat voorkomt dat iedere organisatie alles zelf moet organiseren;
- belangrijkste is echter dat een hulpvraag goed wordt opgepakt. Soms komt het nog wel voor dat een vraag bij verschillende organisaties uitstaat. Door goede onderlinge communicatie kunnen dit soort zaken voorkomen worden.

Een van de deelnemers aan het netwerk is de stichting Hulp voor elkaar, die sinds jaar en dag in de gemeente actief is. De vrijwilligers van deze stichting verlenen hand- en spandiensten. Het gaat daarbij om korte, incidentele klussen. De vragen voor de stichting komen binnen via het steunpunt vrijwillige hulpverlening, dat sinds het voorjaar van 2011 is ondergebracht bij de vrijwilligerscentrale in de Poort van Doorwerth.³³

De stichting Hulp voor elkaar heeft nu ook het initiatief genomen om met ingang van 2011 een boodschappendienst in de gemeente Renkum op te gaan zetten. Een dergelijke boodschappendienst is bedoeld voor mensen met een smalle beurs. Met behulp van zo'n dienst kunnen inwoners langer zelfstandig blijven functioneren in hun eigen woonomgeving. De mensen worden begeleid door vrijwilligers van de stichting Hulp voor elkaar die als chauffeur optreden.

Dit voornemen sluit goed op de Wmo-visie waarin wordt getracht een beroep op individuele voorzieningen (mensen vragen hulp bij huishouden aan, en krijgen dan als onderdeel van de indicatie ook hulp bij doen van boodschappen) te voorkomen.

---

³³ Daarvoor was het steunpunt ondergebracht bij het Zorgloket. In de evaluatie Wmo-beleid 2008 – 2011 is ingegaan op de achterliggende redenen om het steunpunt voortaan onder te brengen bij de vrijwilligerscentrale.

3.3.3 Mantelzorg en respijtzorg

Het thema mantelzorg is in de afgelopen beleidsperiode vormgegeven aan de hand van de zogeheten basisfuncties ondersteuning mantelzorg, ontwikkeld vanuit het Ministerie van VWS. Op het terrein van mantelzorg zal de respijtzorg een belangrijk speerpunt zijn voor de periode 2012 – 2015.

Zoals in hoofdstuk 2 al is vermeld, is de verwachting dat het aantal mensen met dementie in de gemeente Renkum flink zal gaan stijgen. Dementie treft zowel degene die het krijgt als zijn of haar partner, die mantelzorg verleent.

Van de mensen die dementeren woont 70% thuis en wordt verzorgd door hun naaste familie en/of omgeving, de zogenaamde mantelzorgers.

Van de mantelzorgers van iemand met dementie is 82% overbelast of loopt een groot risico op overbelasting. Als de mantelzorger de ondersteuning van iemand met dementie niet meer aankan is dat een belangrijke reden voor opname in een verpleeg- of verzorgingshuis (bron: Alzheimer Nederland, cijfers en feiten over dementie).

Hoe kan de overbelasting van mantelzorgers worden voorkomen en tegengegaan? Naast de activiteiten van het Steunpunt mantelzorg, die ook de komende jaren ingezet moeten worden, zullen wij extra aandacht geven aan respijtzorg.

Respijtzorg is zorg aan een zorgbehoevende, met als doel om diens mantelzorger(s) te ontlasten en vrijaf te geven. Het is een verzamelbegrip voor voorzieningen, die tijdelijk, beroepsmatig of vrijwillig de mantelzorg overnemen, en dus respijt verlenen.

Op het gebied van respijtzorg is er in de gemeente de Bezoek- en Opvangservice van Solidez. Het houdt in dat er ondersteuning wordt geboden aan mantelzorgers door opvang in de thuissituatie door het inzetten van vrijwilligers. De mantelzorger is hierdoor in staat activiteiten buitenshuis te ondernemen terwijl de vrijwilliger de zorgvrager opvangt en eventueel (als het mogelijk is) er een activiteit mee onderneemt.

Zowel in 2010 als in 2011 is bij de gemeente het signaal binnengekomen dat er een wachtlijst ontstond bij de BOS, en daarom is een tijdelijke uitbreiding gerealiseerd. De verwachting was dat de druk op de wachtlijst zou afnemen met het starten van de ontmoetingspunten (zie hoofdstuk 1.1.2). Het blijkt echter, uit de eerste tussenevaluatie van de ontmoetingspunten door Solidez, dat voor een aantal mensen de dagbesteding in de ontmoetingspunten toch niet passend is. Het betreft bijvoorbeeld mensen met problematiek van beginnende dementie. Zij willen nog niet deelnemen aan dagbesteding. Er is veel tijd nodig bij het “intake-gesprek” om het vertrouwen te winnen. Dat kan doordat de coördinator van de BOS op huisbezoek gaat.

Anderzijds zijn er ook mensen met zware problematiek zoals mensen die een beroerte hebben gehad of een spierziekte hebben. De vorm van ondersteuning die dit met zich mee brengt is te zwaar voor de ontmoetingspunten. De verwachting is daarom ook dat de komende jaren de uitbreiding van de bezoek- en opvangservice die in 2010 en 2011 gerealiseerd is noodzakelijk blijft. De overheveling van de

AWBZ-begeleidingsfunctie zal nog een extra beroep doen op voorzieningen als de ontmoetingspunten en de bezoek- en opvangservice.

Tot slot geldt voor zowel het mantelzorg- als vrijwilligersbeleid dat de beleidsnotities die voor beide beleidsterreinen geschreven zijn geactualiseerd dienen te worden in 2012.

De eerste stap in dit proces zal zijn het opnieuw in kaart brengen van de stand van zaken zoals dat voor beide beleidsterreinen ten tijde van het schrijven van de huidige versie is gebeurd.

Dat houdt in dat de 0-meting voor het mantelzorgbeleid zoals die in 2008 is uitgevoerd, herhaald gaat worden.³⁴

Voor het vrijwilligerswerk is destijds de stand van zaken in kaart gebracht door Spectrum: Bouwstenen voor het vrijwilligersbeleid 2009 – 2011 (december 2007). De nota vrijwilligerswerkbeleid 'Investeren in vrijwillige inzet', dateert van mei 2009.

---

³⁴ Servicecentrum Mantelzorg Steunpunt Midden Gelderland: Onderzoek naar vraag en aanbod mantelzorgondersteuning, een 0-meting, 2008.

Hoofdstuk 4 Uitwerking per prestatieveld

4.1. Prestatieveld 1 Bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid in dorpen, wijken en buurten

Prestatieveld 1 is in de Wmo ruim geformuleerd, en de gemeente heeft een grote vrijheid om hier lokaal invulling te geven en prioriteiten te stellen.

“Belangrijk uitgangspunt bij dit terrein is dat het bevorderen van sociale samenhang en de leefbaarheid niet alleen ontstaan door de inzet van door de gemeente gefinancierde professionele organisaties. Ook, en veelal in eerste instantie, gaat het om de inzet van de naaste omgeving, zoals familie, burens, vrijwilligers in de buurt, kerkelijke verbanden of bijvoorbeeld de sportvereniging. Dergelijke onderlinge betrokkenheid creëert de civil society, meer dan welke professionele organisatie ooit zou kunnen.

Het ligt dan ook voor de hand dat de gemeente bij de uitwerking van dit beleidsterrein aansluit bij initiatieven van bewoners, of dergelijke initiatieven stimuleert, om er voor te zorgen dat de voorzieningen in de wijk optimaal aansluiten bij de wensen en behoeften van de bewoners. Het bevorderen van sociale samenhang raakt ook andere sectoren zoals wonen, ruimtelijke ordening, integratiebeleid, veiligheid en economie.”³⁵

4.1.1 Ontmoeting / civil society / sociale cohesie

- Dorpshuizen

Om de vorming van sociale netwerken op buurtniveau te stimuleren en ondersteunen zijn er in de gemeente vier dorpshuizen. Drie daarvan worden door Solidez gerund:

- dorpshuis de Poort van Doorwerth, Doorwerth
- dorpshuis de Hucht, Heelsum
- dorpshuis Oosterbeek, Oosterbeek (samenwerking met Bibliotheek en school).

Daarnaast is er in Wolfheze ook nog dorpshuis Wolfheze. Dit is niet zozeer één plek, maar een samenwerkingsverband tussen de Beatrixschool, De Burcht en De Gelderse Roos (gebouwen op terrein Gelderse Roos worden gebruikt).

Over de rol van de drie eerstgenoemde dorpshuizen in de buurt, de activiteiten die er worden georganiseerd, en de taken van de professionals en vrijwilligers die in of

---

³⁵ Wmo Toelichting Artikel 1, eerste lid, onder g, onderdeel 1° tweede kamer, vergaderjaar 2004 – 2005, nr. 3, pag. 23-30.

vanuit het dorps huis actief zijn worden jaarlijks productafspraken gemaakt met Solidez.³⁶

De voornaamste functie van de dorps huizen is het versterken van de bewonersparticipatie. In het dorps huis worden verschillende sociaal-culturele activiteiten georganiseerd, zoals cursussen, voorlichtingsavonden, activiteiten zoals schaken, biljarten, sjoelen, handwerken, etc. Mensen uit de buurt worden gestimuleerd hiernaartoe te komen om deel te nemen of om zelf als vrijwilliger actief te worden in het opzetten en begeleiden van activiteiten.

De interactie tussen de buurt(bewoners) en het dorps huis gebeurt door de inzet van buurtopbouwwerkers, die vanuit de verschillende dorps huizen actief zijn in de buurt.

Zij doen dat :

- door mensen uit de buurt toe te leiden naar de activiteiten in het dorps huis.
- bestaande en nieuwe bewonersinitiatieven op wijkniveau te stimuleren en te ondersteunen
- de ontwikkelingen in de buurt in kaart te brengen en bewoners daarover te informeren.

Bij het programmeren van activiteiten in de Dorps huizen wordt met het Kulturhusconcept gewerkt. Solidez werkt hierin samen met Bibliotheek Veluwezoom en het Venster, centrum voor Kunstzinnige Vorming.³⁷

In maart 2011 hebben deze drie partners een convenant ondertekend om daarmee opnieuw te bekrachtigen dat ze werk maken van het Kulturhusconcept.

Uit de intentieverklaring:

“Het doel van het Kulturhusconcept is het creëren van een breed toegankelijke, levendige centrale ontmoetingsplaats voor iedereen in de gemeente Renkum. Een samenhangend aanbod van voorzieningen wordt verzorgd op gebied van sport, cultuur, educatie, welzijn en zorg voor nu en in de toekomst. Hierbij wordt sterk ingezet op het maximaal combineren van een aantal functies, waarbij zowel de ruimte als de programmering WMO-proof dienen te zijn, d.w.z. rekening houdend met de behoeften van mensen met een beperking.”³⁸

---

³⁶ In de productbegroting van Solidez zijn in 2011 voor het eerst drie zaken gecombineerd in het product Dorps huizen, die voorheen nog apart werden gesubsidieerd: sociaal cultureel werk, buurtopbouwwerk en Kulturhusconcept.

³⁷ In de prestatieafspraken met Bibliotheek Veluwezoom en 't Venster wordt ook hun deelname in het Kulturhusconcept vastgelegd.

³⁸ Wmo-proofbeleid houdt in dat er inclusief beleid wordt gevoerd: de gemeente moet niet alleen specifiek beleid ontwikkelen voor mensen met een beperking, maar juist in het algemene beleid ook rekening houden met de vragen en behoeften van mensen met een beperking. Inclusief beleid is dus beleid dat voor alle burgers is bedoeld: burgers zonder beperkingen en met beperkingen.

- Civil society:
  - **de dorpsplatforms** in de gemeente zijn bedoeld om de betrokkenheid van burgers bij hun woonomgeving te vergroten.
In 2011 is een onderzoek gedaan naar de dorpsplatforms in de gemeente Renkum door de rekenkamer commissie. Bevindingen, conclusies en aanbevelingen zijn opgenomen in het rapport: “Ieder kwartier zijn manier.” De aanbevelingen uit dit rapport worden gebruikt voor een herbezinning op de manier waarop de dorpsplatforms vanuit de gemeentelijke organisatie worden gefaciliteerd. Er zal een notitie worden opgesteld over hoe de gemeente het onderwerp “burgerparticipatie” gaat oppakken. Daarnaast is in oktober 2011 een notitie “herijking dorps- en buurtgericht werken” aan de Raad verstuurd.
  - Netwerk vrijwillige hulp, en opzetten boodschappendienst. Zie de beschrijving in hoofdstuk 3.3 Mantelzorg en vrijwilligerswerk.

- Woonservicegebieden

In de woonvisie 2010 – 2014 staat het beleid van de gemeente op het gebied van wonen met zorg geformuleerd:

De gemeente wil mensen met een zorgvraag mogelijkheden bieden om zo lang mogelijk in de eigen sociale omgeving te blijven wonen.

De gemeente ondersteunt mensen hierin door een samenhangend aanbod van wonen – welzijn – zorg in woonservice gebieden in de verschillende dorpen uit te werken.

Een woonservicegebied is een aaneengesloten gebied in een dorp waarin:

- voldoende en aangepaste huisvesting aanwezig is en zorg en dienstverlening op maat verkrijgbaar is;
- één of meerdere kleine woonzorgcomplexen aanwezig zijn, met een zorgsteunpunt voor de senioren in het gebied, zodat senioren met een intensieve zorgbehoefte de zorg die zij nodig hebben, gegarandeerd kunnen ontvangen;
- een 1e lijn zorgcentrum op een kleine afstand is;
- een loket operationeel is van waaruit de dienstverlening op vragen van de burgers op gang gebracht wordt;
- het gebied qua leefbaarheid (vervoer, veiligheid, bereikbaarheid van winkels voor dagelijkse boodschappen) past bij de senioren, die zo lang mogelijk zelfstandig wil blijven.

De gebieden die zijn benoemd in de woonvisie zijn:

- Renkum: woonservicegebied rond de HOED.
- Oosterbeek: Sonnenberg, en gebied rond Molenberg en Overdal.
- Doorwerth: locatie Richtersweg

- **Gezondheidsbeleid**

Leefbaarheid en welbevinden van bewoners heeft ook te maken met gezondheid en gezondheidszorg. Vanuit de Wet Publieke Gezondheidszorg heeft de gemeente op dit vlak een aantal taken. Hieronder vallen: publieke gezondheidszorg, collectieve preventie en bestrijding van infectieziekten.

Gezondheid is een belangrijke voorwaarde om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke verkeer. Het is daarom ook van belang dat de sociale en fysieke leef- en woonomgeving gezond is.

Najaar 2011 wordt in Renkum een notitie lokaal gezondheidsbeleid opgesteld, die in voorjaar 2012 zal worden vastgesteld. Hierin zal ook worden verduidelijkt op welke punten het gezondheidsbeleid en de Wmo elkaar raken.

- **Sportbeleid**

De nieuwe gemeentelijke sportnota staat gepland voor de raadsvergadering van februari 2012. De sportnota vormt een uitwerking van de Startnotitie Sportnota zoals in januari 2011 door de Raad is vastgesteld.

De hoofddoelstelling, zoals beschreven in de startnotitie luidt als volgt:

‘De gemeente Renkum wil, rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van de (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse bevolking. (Sociale Structuurvisie 2008 vastgesteld in de raad).’

De gemeente acht het haar taak om op het gebied van sport een goede infrastructuur te verzorgen zodat de inwoners een breed scala aan sporten kunnen beoefenen. In de praktijk zal zij extra aandacht geven aan een aantal groepen waarvan bekend is dat ze minder (kunnen) bewegen, zoals jeugd, mensen met een beperking en ouderen. Onderstaande ambities in relatie tot de Wmo uit de startnotitie zullen in de sportnota nader uitgewerkt worden:

- *Breedtesportambitie*

De gemeente tracht gezonde sportverenigingen te krijgen en te behouden, waarbij de nadruk ligt op ontwikkelingen die inspelen op nieuwe vragen (flexibel sportaanbod) en ook op verbreding van het aanbod.

Er wordt een beroep gedaan op verenigingen om een bredere maatschappelijke functie vervullen.

De gemeente is aangesloten bij de regeling combinatiefunctionaris, we zullen bepalen hoe deze de komende jaren ingezet kunnen worden.

- *Sociaal-maatschappelijke ambitie*
De gemeente wil inwoners, met specifieke aandacht voor jeugd en jongeren, ouderen en kwetsbaren, meer laten sporten en bewegen.
- *Ruimtelijke ambitie*
De gemeente wil in samenwerking met de sportverenigingen tot een modernisering en kwaliteitsverbetering van enkele sportparken komen. De bezetting van de sportaccommodaties verhogen, o.a. door de functies van sportaccommodaties te verbreden.

Onder het sportbeleid vallen ook de plannen voor Multifunctioneel Cluster 3b4. Het Multifunctioneel Cluster wordt een voorziening waar verschillende functies op gebied van sport, cultuur, sociaal maatschappelijk en commercieel gehuisvest gaan worden.

Het plan wordt verder uitgewerkt binnen de kaders die door de Raad zijn meegegeven. Alvorens de aanbesteding kan worden uitgeschreven zal de Raad in 2012 nog een definitief besluit nemen over het plan. Aansluitend kan bij positieve besluitvorming de aanbesteding worden uitgeschreven op basis van een aantal documenten waar o.a. het Programma van Eisen een onderdeel van is. In dit Programma van Eisen zullen o.a. items als toegankelijkheid en samenwerking tussen de verschillende partijen beschreven worden.

4.1.2 Voorzieningen

In de sociale structuurvisie van de gemeente Renkum³⁹ is geformuleerd hoe het beleid van de gemeente is ten aanzien van voorzieningen.

Hierin wordt uitgegaan van een voorzieningenladder.

Uit de sociale structuurvisie:

“De gemeente Renkum wil voorzieningen, gericht op optimale sociale vitaliteit en samenhang van de dorpen, voor haar bewoners in stand houden.

De afweging in welke dorpen welke voorzieningen aanwezig moeten zijn, hangt af van de wijze waarop voorzieningen gewaardeerd worden. We onderscheiden daarin drie niveaus:

1. Voorzieningen, die worden beoordeeld op nabijheid.
2. Voorzieningen, die worden beoordeeld op beschikbaarheid binnen de gemeente.
3. Voorzieningen, die worden beoordeeld op kwaliteit en concurrentiekracht met omliggende gemeenten.

De voorzieningenladder is een instrument dat door de gemeente Renkum wordt ingezet om de keuzes voor voorzieningen te onderbouwen. Steeds weer zullen

---

³⁹ Sociale structuurvisie gemeente Renkum, 2008.

afwegingen gemaakt worden waardoor de voorzieningenladder in de toekomst een gedetailleerd beeld van de keuzes laat zien.”

In 2010 is de sociale structuurvisie ingebed in een overkoepelende strategische visie, de strategische visie 2040. Deze strategische visie vormt (als “dak van het beleidshuis”) samen met drie andere visies (de sociale-, een economische- en een ruimtelijke) het (integrale) Strategische Beleidskader dat richtinggevend en agenderend is voor het Meerjarenbeleid van de gemeente.

De ruimtelijke visie 2025 is najaar 2011 door de gemeenteraad vastgesteld.

In januari 2011 is ook het speelruimteplan gemeente Renkum vastgesteld door de gemeenteraad.

Het speelruimteplan geeft het beleid weer voor de wijze waarop de komende tien jaar met de speelruimte in het openbare gebied omgegaan dient te worden. Met behulp van het plan kunnen keuzes gemaakt worden over de verdeling, inrichting, het onderhoud en het beheer van de speelplekken.

4.2 Prestatieveld 2 Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en aan ouders met problemen met opvoeden

Dit prestatieveld heeft betrekking op de in de gemeente wonende jeugdigen en in voorkomende gevallen hun ouders, bij wie sprake is van een verhoogd risico als het gaat om ontwikkelingsachterstand of uitval zoals schooluitval of criminaliteit, maar voor wie zorg op grond van de Wet op de jeugdzorg niet nodig is of voorkomen kan worden.

Op dit prestatieveld zijn 5 functies van preventief jeugdbeleid geformuleerd⁴⁰ die er op lokaal niveau tenminste moeten zijn.

Deze functies zien we ook terug in het uitvoeringsplan voor het Centrum voor jeugd en Gezin dat in 2010 in Renkum van start is gegaan.⁴¹

1. Informatie en advies
2. Signaleren
3. Toeleiden naar hulpaanbod
4. Licht pedagogische hulp
5. Coördinatie van zorg

In bijlage III is een overzicht opgenomen van lopende activiteiten per functie.

De speerpunten en acties op het gebied van jeugdbeleid staan ook beschreven in de kadernota integraal jeugdbeleid 2012 – 2020.

Hieronder valt ook het accommodatiegebonden jeugd- en jongerenwerk en het ambulante jongerenwerk, waarover de gemeente jaarlijks productafspraken maakt met Solidez en stichting Lindenhout.

Wat zijn, naast de reguliere taken van de gemeente op prestatieveld 2, speerpunten van het beleid voor de komende jaren?

- Opvoedingsondersteuning
Er zijn in de gemeente verschillende werkwijzen / methodieken aanwezig: Samen starten, Triple P, Home-start, Door-start⁴², Familie netwerk beraad. In het projectplan “Opvoedingsondersteuning nieuwe stijl in het Centrum voor jeugd en gezin van de gemeente Renkum” (augustus 2011) staat beschreven hoe de komende tijd wordt gewerkt aan betere integratie van en koppeling aan het CJG van de verschillende activiteiten op het gebied van gezins- en opvoedingsondersteuning.⁴³

---

⁴⁰ Overeengekomen door VNG, IPO, Rijk en Mo-groep

⁴¹ Centrum voor jeugd en gezin gemeente Renkum, deel 1 uitvoeringsplan, 9/2/2010.

⁴² Homestart en Doorstart blijven niet bestaan als zodanig maar de methodieken worden opgenomen in de nieuwe integrale werkwijze.

⁴³ Dit projectplan is een ambtelijk stuk.

- Netwerkstructuur Zorg, veiligheid en leefbaarheid: uitvoering geven aan de in 2011 vastgestelde netwerkstructuur.
Door de nieuwe netwerkstructuur worden de ketens jeugd en jongeren, onderwijs, veiligheid en Geestelijke Gezondheidszorg met elkaar verbonden. Daarmee wordt onder meer beoogd dat kinderen en jongeren die risico's (dreigen te) lopen in een vroegtijdig stadium worden gesignaleerd en met behulp van een multidisciplinaire aanpak adequaat naar de juiste zorg worden geleid.
De coördinator frontoffice CJG zal een centrale rol spelen bij het verbinden van de verschillende netwerken.

- Onderzoek Spectrum naar stand van zaken jeugd- en jongerenwerk Solidez: De stand van zaken op het gebied van jeugd- en jongerenwerk van Solidez is op verzoek van de gemeente in 2011 in beeld gebracht door Spectrum. Er zal uitvoering gegeven worden aan de uitkomsten van het onderzoek door deze mee te nemen in de productafspraken voor 2012 en verder.

- Voorbereiding op veranderingen Wet op de jeugdzorg:
In 2011 is een projectgroep samengesteld die in beeld gaat brengen hoe de situatie is en die een plan van aanpak ontwikkelt (dit wordt in onderlinge afstemming met projecten rond AWBZ-begeleiding en Wet werken naar vermogen gedaan).
De onderdelen die om regionale afstemming vragen, verder uitwerken volgens een regionaal op te stellen stappenplan.

- Doorontwikkeling CJG: het CJG zal zich de komende jaren verder door moeten ontwikkelen. Ten eerste ter voorbereiding op de veranderingen in de wet op de Jeugdzorg. Ten tweede is het de bedoeling dat het aantal mensen dat het CJG bereikt de komende jaren zal toenemen. Om dat te bewerkstelligen zal het CJG ook meer dan voorheen op locatie gaan werken (in plaats van dat mensen naar het CJG toe komen), oftewel: outreachend werken. De CJG adviseurs gaan themabijeenkomsten geven op de scholen in plaats van de inloopsprekuren. Hiermee maakt het CJG beter gebruik van de deskundigheid van de adviseurs. Ook zorgt dit voor een groter bereik van het CJG bij ouders en verzorgers. Deze doorontwikkeling geldt ook voor o.a. de ouderavonden op scholen, peuterspeelzalen en kinderopvang.

4.3 Prestatieveld 3 Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning

Bij het Zorgloket kunnen inwoners van de gemeente Renkum terecht voor informatie, advies en ondersteuning.

Aan de vergroting van de bekendheid van de informatiefunctie van het zorgloket wordt structureel aandacht besteed door middel van de website van het Zorgloket, de website Regelhulp, advertenties in huis aan huis bladen, regelmatig plaatsvinden van presentaties en themabijeenkomsten, door de huisbezoeken van de Wmo-consulenten en in de werkzaamheden van de ouderenadviseurs en de consulenten MEE.

Speerpunten voor de komende jaren:

- De Kanteling naar wijkgericht werken .
Een project zal worden gestart om de nieuwe werkwijze uit te gaan proberen. De taken van het huidige team van Wmo-consulenten en ouderenadviseurs zullen opnieuw worden beschreven. Ook zal meer nadrukkelijk de koppeling gelegd gaan worden met MEE en het CJG.
Bij de praktische gezinsondersteuning CJG en netwerkondersteuning wordt in de uitvoering met hetzelfde protocol gewerkt. Samenwerking en afstemming wordt hiermee geborgd. Het proces van verkenning van andere gezamenlijke functies binnen het CJG en het zorgloket is in 2011 ingezet.
- AWBZ-begeleiding
In het kader van de maatregel om de AWBZ-begeleiding naar de Wmo over te brengen, zal een nieuwe doelgroep voor het Zorgloket in beeld komen. Dit hele proces zal de komende jaren veel aandacht vragen van de medewerkers van het Zorgloket.
- Herindicatie:
In het kader van de bezuinigingen op de individuele voorzieningen (eerder beschreven in hoofdstuk 3) is ervoor gekozen om de Hulp bij Huishouden I voorliggend te maken. Dit betekent voor 2012 dat een omvangrijk herindicatietraject zal moeten worden ingezet. Alle cliënten die al voor mei 2011 gebruik maakten van Hulp bij Huishouden I zullen opnieuw worden geïndiceerd.
- Nieuwe verordening
In 2012 gaat ook de nieuwe Wmo-verordening in. Al eerder is beschreven wat dit inhoudt: het voeren van het keukentafelgesprek, bij het vinden van een passende oplossing uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en werken aan de hand van 8 resultaten.
De Wmo-consulenten hebben in 2011 al trainingen gehad om nog beter te leren werken volgens de principes van “het gesprek aan de keukentafel” en de Kanteling. De aangeleerde vaardigheden zullen de komende jaren

concreet toegepast worden, onder andere bij het voeren van de herindicatiegesprekken.

- Er zal in 2012 een herbezinning plaatsvinden op de sociale kaart zoals die in de afgelopen jaren is ontwikkeld. Bekeken dient te worden of op dezelfde voet door wordt gegaan of dat een andere weg wordt ingeslagen. Afhankelijk daarvan wordt ook duidelijk met welke partij de gemeente hierin samenwerkt (in de afgelopen beleidsperiode werd voor de sociale kaart samengewerkt met de MEE Gelderse Poort).
- Informatievoorziening: bibliotheek
In de informatievoorziening heeft ook de bibliotheek in de gemeente Renkum een belangrijke functie. Een openbare bibliotheek (cf. het Unesco-manifest inzake openbare bibliotheken) is een voorziening die burgers in staat stelt de hun toekomstige positie in een gedemocratiseerde samenleving volwaardig in te nemen.
Het beeld van de bibliotheek als ‘uitleenfabriek van boeken’ is de laatste tien jaar aanzienlijk veranderd. Door een reeks maatschappelijke en technologische ontwikkelingen hebben de openbare bibliotheken zich sterk ontwikkeld als basisvoorziening voor lezen, informatie en educatie. De meerwaarde van de bibliotheek als informatiebron ligt onder meer in het aanbieden van betrouwbare informatie. Naast de fysieke informatievoorziening, wordt de digitale informatievoorziening een essentieel instrument. Speerpunten voor de komende jaren:
  - Als makelaar van betrouwbare informatie moet het bibliotheekwerk -veel meer bestaan uit het aanleren van informatievaardigheden en mediawijsheid bij de inwoners van Renkum, Voor sommigen is dat het leren lezen, voor anderen het interesseren in lezen en voor weer anderen het helpen bij het efficiënt vinden van de gewenste informatie in nieuwe media zoals internet.
    - De gemeente zal in de komende jaren van de bibliotheek vragen zich nadrukkelijker te verbinden aan beleidsdoelstellingen van de gemeente. Hierbij is de bibliotheek één van de lokale partners op het terrein van:
      - Vroeg- en Voorschoolse Educatie en primair en secundair onderwijs
      - Taalontwikkeling en inburgering
      - Participatie in organisatie van taalcursussen

De gemeente kent bibliotheekvoorzieningen, passend bij de behoefte in de diverse kernen, passend binnen het Kulturhusconcept en bij het Wijkgericht werken. Waar mogelijk maakt een bibliotheekvoorziening onderdeel uit van een samenwerkingsverband en/of multifunctioneel centrum (bv. Brede School, Kulturhus) en zorgt daarmee mede voor een laagdrempelige toegang.

4.4 Prestatieveld 4 Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers

Hieronder wordt kort weergegeven welke activiteiten hierop worden ingezet binnen de gemeente. Uitgebreide beschrijvingen zijn te vinden in de beleidsnota's mantelzorg en vrijwilligerswerk.

- Vrijwilligerswerk:

Jaarlijks worden productafspraken gemaakt met Solidez over de vrijwilligerscentrale.

Diensten die de centrale levert zijn de volgende:

- digitale vrijwilligersvacaturebank;
- informatie geven over en promoten van vrijwilligerswerk en scholingsmogelijkheden voor vrijwilligers;
- adviestrajecten voor vrijwilligersorganisaties;
- informeren en samenbrengen van vrijwilligers (kenniscafés, digitale nieuwsbrief);
- organisatie van NL doet;
- initiëren en ondersteunen van nieuwe initiatieven;
- inzetten op nieuwe doelgroepen: jong, oud en allochtoon;
- sociale makelaarsrol voor het matchen van nieuwe groepen (met name jongeren en allochtonen).

Ook de makelaarsrol op het gebied van de maatschappelijke stages is belegd bij de vrijwilligerscentrale van Solidez.

Solidez werkt hierin samen met het Dorenweerdcollege.

In het schooljaar 2011 – 2012 zijn maatschappelijke stages verplicht voor alle scholieren in het voortgezet onderwijs.

- Mantelzorg:

Het mantelzorgbeleid is opgesteld aan de hand van de basisfuncties mantelzorg zoals die door het Ministerie van VWS zijn geformuleerd.

Hieronder een overzicht van deze basisfuncties, en de activiteiten die in dat kader plaatsvinden.

1 en 2) Informatie en Advies en begeleiding

Steunpunt mantelzorg biedt informatie, advies en ondersteuning voor mantelzorgers. Mensen krijgen desgewenst een individueel ondersteuningstraject.

Daarnaast informatie d.m.v. nieuwsbrief, mantelzorgwijzer, website.

3) Emotionele ondersteuning

Vanuit het steunpunt mantelzorg worden mantelzorgsalons en mantelzorggespreksgroepen georganiseerd. Ook worden Alzheimercafés georganiseerd door Alzheimer Nederland, afdeling Veluwe Vallei-Grebbe.

- 4) **Educatieve ondersteuning**
Door het steunpunt mantelzorg worden deskundigheidsbevordering en uitwisselingsbijeenkomsten voor de vrijwilligers van het steunpunt georganiseerd.
- 5) **Praktische ondersteuning**
Zorgvragers (en hun mantelzorgers) kunnen beroep doen op ondersteuning. Dat kan zijn in de vorm van AWBZ-zorg, of in de vorm van een Wmo-voorziening (hulp bij huishouden, vervoer, etc.), of door beroep te doen op vrijwilligers van BOS of stichting Hulp voor elkaar.
- 6) **Respijtzorg**
Solidez: Bezoek- en opvangservice, vrijwillige palliatieve thuiszorg (VPTZ).
- 7) **Financiële ondersteuning**
Kijken naar de regelgeving t.b.v. mantelzorgers die een WWB-uitkering ontvangen, en naar mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid.
- 8) **Materiële ondersteuning**
Wijziging bestemmingsplan Parapluregeling mantelzorgwoningen in 2010 vastgesteld.

Speerpunten voor de komende beleidsperiode in het kort (voor uitgebreide versie zie hoofdstuk 3):

- uitbreiding mogelijkheden voor respijtzorg
- begeleidingsfunctie AWBZ en effect op mantelzorg.
- netwerk vrijwillige hulpverlening
- boodschappendienst
- actualisering vrijwilligersbeleid
- vervolg 0-meting mantelzorgbeleid

Nieuwe thema's voor de komende jaren:

- Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid / werkende mantelzorgers

Het komt vaak voor de mensen het werk moeten combineren met mantelzorg. Van de mantelzorgers onder de 65 heeft 70% een betaalde baan. Naast hun werk zorgen zij gemiddeld 17 uur per week⁴⁴.

---

⁴⁴ Bron: website Movisie (movisie.nl), gegevens afkomstig uit rapport Sociaal Cultureel Planbureau.

Het risico van overbelasting is groot. Werkende mantelzorgers houden hun zorgen vaak zo lang mogelijk 'onder de pet'. Ze lossen de zorgsituatie in eerste instantie liever zelf op door het opnemen van vakantie of regulier verlof (adv-uren en vrije dagen). Pas als het echt niet meer gaat stappen ze naar hun direct leidinggevende om een oplossing te zoeken.

Hoe kunnen werkgevers beter rekening houden met de behoeften van mantelzorgers? Hoe open is de organisatiecultuur om dit onderwerp te bespreken? En wordt er in het personeelsbeleid rekening mee gehouden?

Eind 2011 wordt hierover een werkatelier georganiseerd door de steunpunten mantelzorg in de regio, in samenwerking met expertisecentrum Elan. Dit onderwerp zal de komende jaren verder worden opgepakt en worden uitgewerkt in een of meerder pilots in de gemeente Renkum samen met omliggende gemeenten en steunpunten mantelzorg.

- Mantelzorgers in de vereniging

In 2012 zal de gemeente Renkum deelnemen aan het project: de mantelzorgende vereniging. Uit de beschrijving van het project:
"Dit project is gericht op vroegsignalering om overbelasting te voorkomen en versterking van het sociale netwerk rondom mantelzorgers. Het (tijdig) bereiken en signaleren van mantelzorgers is een regelmatig terugkerend thema in het mantelzorgbeleid. Ondanks de inzet van WMO-loketten en mantelzorgsteunpunten blijkt slechts een beperkt deel van de mantelzorgers de weg te vinden naar mantelzorgondersteuning. Mantelzorgers worden helaas vaak pas bereikt op het moment dat de problemen al (te) groot zijn. Het verenigingsleven, zoals sportverenigingen en hobbyclubs, maakt in veel gevallen onderdeel uit van het sociale netwerk. Verenigingsleden delen vaak lief en leed met elkaar en verlenen hand- en spandiensten aan elkaar. In dit project worden verenigingen bewust gemaakt van deze kracht en worden gestimuleerd om deze in te zetten voor mantelzorgers." (beschrijving project mantelzorgende vereniging Spectrum Gelderland).

In de gemeente Renkum zal een vereniging worden gevraagd aan de pilot deel te nemen. Spectrum gaat in nauwe samenwerking met deze, en nog twee andere Gelderse verenigingen, een handreiking samenstellen voor verenigingen over mantelzorgers in de vereniging.

4.5 Prestatieveld 5 Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem

“In dit prestatieveld gaat het met name om algemene maatregelen die, zonder dat men zich tot de gemeente hoeft te wenden, ten goede kunnen komen aan een ieder die daaraan behoefte heeft.

In die zin behoeft de maatregel dus niet bij uitsluiting gericht te zijn op mensen met een beperking of psychisch of psychosociaal probleem, zolang zij er in ieder geval maar baat bij hebben. Het gaat hier om een breed scala van mogelijke maatregelen.

Wat betreft de deelname aan het maatschappelijk verkeer kan gedacht worden aan de toegankelijkheid van de woonomgeving en openbare ruimten zoals leeszalen, het gemeentehuis etc. Maar ook het organiseren van activiteiten met een sociaal recreatief of sociaal sportief karakter voor specifieke doelgroepen is een goed voorbeeld.”⁴⁵

Speerpunten voor de komende jaren:

- Ontmoetingspunten: zie daarvoor de beschrijving in hoofdstuk 1.1.2.2.
- Toegankelijkheid publieke ruimte
Het bevorderen van toegankelijkheid van de publieke ruimte voor mensen met een functiebeperking. In geval van slecht toegankelijke gebouwen van de gemeente wordt tot het beëindigen van de huur overgegaan. Een keuze voor toegankelijke locaties wordt als alternatief aan huurders voorgelegd. In 2012 zullen gebouwen voor opvang bij rampen en vaccinatie i.v.m. pandemie met voorrang toegankelijk gemaakt worden. Het betreft de Sporthal Doorwerth en het gemeentehuis. Vervolgens zal op basis van nog vast te stellen criteria worden getoetst of gebouwen toegankelijk zijn en zo nodig moeten worden aangepast.
- Aanpassingen fysieke toegankelijkheid woonservicegebied Oosterbeek-west om mee te denken over de gewenste kwaliteit voor het serviceniveau en de voorzieningen binnen het woonservicegebied. Rond de Sonnenberg zijn er in 2011 verschillende werkgroepen gestart waaraan zowel bewoners als vertegenwoordigers van de zorgaanbieders deelnemen. Deze werkgroepen houden zich bezig met toegankelijkheid, veiligheid en inrichting van het gebied. De opbrengst van die werkgroepen wordt verder meegenomen bij de verdere realisatie van het woonservicegebied.

---

⁴⁵ Toelichting op de Wmo, Tweede kamer vergaderjaar 2004 – 2005, 30 131, nr. 3, pag 23-30.

- **Toegankelijkheid openbaar vervoer:**
 In de gemeente Renkum en regiogemeenten worden de busperrons opgehoogd en worden bussen vervangen door bussen met verlaagde vloer, zodat het openbare busvervoer toegankelijker wordt voor mensen met een beperking. (De aanpassingen worden eind 2011 afgerond. Voor de komende jaren is hier geen structureel budget meer voor ingeruimd vanuit het regionaal verband, incidenteel kunnen nog als dat nodig mocht blijken aanpassingen worden gedaan.)
 De noodzaak voor de Regiotaxi zal hierdoor afnemen.
 Er blijft echter nog altijd het probleem bestaan van de bereikbaarheid van de openbaar vervoer halte. Dit geldt niet alleen voor de afstand tussen de woning en halte, maar bij aankomst bij de halte ook de afstand van de halte tot de plaats van bestemming. Afhankelijk van de beperking van de reiziger zal dit een belangrijk verschil blijven tussen de regiotaxi en het openbaar vervoer.

- **Aanpasbaar bouwen: project bewust wonen.**
 In 2011 is gestart met het project Bewust wonen: de gemeente biedt haar inwoners vanaf oktober 2011 een gratis persoonlijk woonadvies aan. Inwoners krijgen advies over hoe ze de woning op het gebied van comfort kunt verbeteren, en hoe ze het woongemak en de veiligheid in de woning kunnen vergroten. Doel is dat inwoners, en vooral senioren, nadenken over wonen nu, maar ook in de toekomst, en daarop anticiperen.

- **Wmo-proof**
 In 2010 is de notitie Wmo-proofbeleid vastgesteld door B&W. Hierin wordt beschreven hoe bij het ontwikkelen van beleid rekening kan worden gehouden met Wmo-aspecten, oftewel hoe de gemeente inclusief beleid kan voeren: beleid waarin vooraf rekening wordt gehouden met de behoeften van mensen met een beperking. In de notitie Wmo-proof is een richtinggevend kader te vinden voor het ontwikkelen van inclusief beleid, die door alle medewerkers van de gemeente gebruikt kan worden.
 In 2011 zijn afspraken gemaakt tussen het team vergunning, toezicht en handhaving en Zorgloket, dat het Zorgloket in een vroeg stadium meldt als er een Wmo-aanvraag is waarbij extern uitgebouwd gaat worden. Dit om eventuele vertraging in de aanvraag (bouw)omgevingsvergunning te voorkomen door met alle partijen (Zorgloket, team Vergunning, toezicht en handhaving en belanghebbende en eventueel aannemer) rond de tafel te gaan en e.e.a. goed door te spreken. Het Zorgloket zorgt voor een programma van eisen bij een woningaanpassing.
 Bij het toetsen van een (bouw)omgevingsvergunning spelen hele andere factoren en kan vooraf geen rekening gehouden worden met individuele Wmo-aspecten. Het gaat hier om maatwerk en niet altijd is er sprake van een Wmo-aspect bij een vergunningaanvraag. Als er een woning of aanbouw aan een woning gerealiseerd wordt in de gemeente Renkum, dan wordt deze getoetst aan een minimale toetsingsgrond. Hier zitten geen Wmo-aspecten in.

4.6 Prestatieveld 6 Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer

Onder prestatieveld 6 vallen de individuele voorzieningen zoals Hulp bij huishouden, woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen.

In hoofdstuk 3.1 is ingegaan op de bezuinigingen die de komende tijd gerealiseerd moeten worden op dit vlak.

In de keuzenotitie “bezuinigingen Wmo-voorzieningen” (mei 2011) en in de nieuwe verordening (november 2011 in de gemeenteraad) staat uitgebreid beschreven wat het beleid en de maatregelen zijn op het gebied van prestatieveld 6 in de periode 2012 – 2015.

4.7 Prestatieveld 7-8-9

Het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang

Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen

Het bevorderen van verslavingsbeleid

4.7.1 Algemeen

Bij inwoners die een beroep doen op de ondersteuning die valt onder deze prestatievelden is vaak sprake van een uiterst complexe en in sommige gevallen onhoudbare situatie. Zelden is er sprake van één probleem. Iemand is bijvoorbeeld verslaafd en daardoor uiteindelijk dakloos geworden. Oplossingen vinden we meestal niet binnen één van deze prestatievelden. De activiteiten van deze prestatievelden hangen nauw met elkaar samen en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom worden ze in dit hoofdstuk ook in samenhang met elkaar besproken.

Vooraf dient opgemerkt te worden dat wij in onze gemeente relatief weinig met problematiek op het gebied van daklozen en verslavingsproblematiek geconfronteerd worden.

Maatschappelijke opvang (prestatieveld 7)

De maatschappelijke opvang omvat activiteiten bestaande uit het bieden van (tijdelijk) onderdak aan dak- en thuislozen, begeleiding en advies. In 2010 hebben in de gemeente Renkum 11 gevallen van huisuitzetting plaatsgevonden. Door het vroegtijdig signaleren van huisuitzettingen wordt de daadwerkelijke huisuitzetting in de meeste gevallen voorkomen. Hierover zijn afspraken gemaakt met de woningcorporatie.

De aanpak van huiselijk geweld valt ook onder prestatieveld 7. Hierbij is sprake van een ketenaanpak waarbij aandacht wordt besteed aan preventie, signalering, hulpverlening en nazorg. Het centrale punt in de ketenaanpak het regionale Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Inwoners van de gemeente Renkum die te maken hebben met huiselijk geweld kunnen dit hier melden. Zowel slachtoffers, getuigen, plegers en professionals kunnen ondersteuning krijgen bij het ASHG. In 2010 hebben 15 inwoners aangifte gedaan. Het aantal huisverboden in 2010 was 4.

Openbare geestelijke gezondheidszorg (prestatieveld 8)

Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) omvat alle activiteiten op het terrein van geestelijke gezondheidszorg die niet op basis van een vrijwillige, individuele hulpvaag worden uitgevoerd. Het basisaanbod van de OGGZ bestaat ondermeer uit: crisisopvang, bemoeizorg, preventie en psychosociale hulpverlening bij rampen. In de praktijk komt dit prestatieveld erop neer dat de overheid zich ongevraagd bemoeit met kwetsbare inwoners. Vaak hebben zij een meervoudige problematiek,

kunnen zij zichzelf niet goed redden en vragen zij zelf niet om hulp. De doelgroep is zorgmijder.

In Renkum wordt de openbare geestelijke gezondheidszorg gecoördineerd in het zorgnetwerk 23+. Sinds 2003 subsidieert de gemeente de casemanager bemoeizorg voor 13 uur per week. Deze casemanager is gedetacheerd via het Vangnetteam Bemoeizorg Arnhem bij Algemeen Maatschappelijk Werk van Solidez. Door de versobering van de AWBZ (AWBZ-pakketmaatregel) kunnen mensen met psychosociale problemen geen beroep meer doen op de AWBZ voor begeleiding. De gemeente is hier nu verantwoordelijk voor. Bij inwoners met zware psychosociale problematiek – die onder dit prestatieveld vallen – is de inzet van professionals noodzakelijk. Begeleiding door vrijwilligers is niet aan de orde. De gemeente Renkum zet in op extra aandacht voor (vroeg)signalering van deze doelgroep.

Ambulante verslavingszorg (prestatieveld 9)

Ambulante verslavingszorg houdt in dat mensen op afspraak begeleiding krijgen. Het gaat dus niet om zorg die in een instelling plaatsvindt. Mensen die van deze zorg gebruik maken wonen meestal zelfstandig. Verslaafde mensen schamen zich voor hun probleem en erkennen hun probleem niet, daarom is het moeilijk te signaleren en hulp in te schakelen. De ambulante zorg wordt geboden door Iriszorg of het Riagg. Ook preventie van verslavingsproblemen en bestrijding van overlast door verslaafden valt hieronder. Vanuit de gezondheidsnota worden plannen uitgevoerd voor de aanpak van alcoholgebruik door jongeren. Voor veel Renkumse jongeren geldt dat zij uitgaan in Arnhem. Daarom is het ook goed dat hier een regionale samenwerking is.

4.7.2 Centrumgemeente

De gemeente Arnhem heeft als centrumgemeente voor de regio Arnhem een coördinerende rol om voorzieningen op deze prestatievelden te realiseren. Gemeente Arnhem ontvangt hiervoor middelen van het Rijk. Inwoners uit Renkum zijn aangewezen op de voorzieningen in Arnhem. Arnhem is verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling op deze prestatievelden. Sinds 2008 heeft gemeente Arnhem als centrumgemeente voor maatschappelijke opvang het Regionaal Kompas. Het Regionaal Kompas is een plan dat ervoor moet zorgen dat in de regio Arnhem niemand meer onvrijwillig en/of langdurig dakloos hoeft te zijn. Om dit te bereiken werken organisaties op het gebied van wonen, welzijn en zorg met elkaar samen om dakloosheid te voorkomen, te zorgen voor goede opvang en begeleiding bij re-integratie in de maatschappij. Voor iedere dakloze is er één trajectplan waarin alle hulp gebundeld wordt.

Begin 2010 zijn de resultaten geëvalueerd. Die resultaten zijn goed als het gaat om het bestrijden van overlast. Echter als het gaat om deze groep burgers weer zelfstandig te laten meedoen in onze samenleving dan slaagt gemeente Arnhem hier onvoldoende in.

Daarnaast krijgt Arnhem vanaf 2011 – 2014 te maken met een structurele bezuiniging op de maatschappelijke opvang en het verslavingsbeleid. Het budget

daalt met 4 miljoen naar 6,3 miljoen euro. Dit heeft tot gevolg dat de maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheid en de verslavingszorg anders georganiseerd moeten worden (herstructurering). Hiervoor is een masterplan 'Minder Opvang, Beter Leven' opgesteld.

De ambitie van het Regionaal Kompas (2008) blijft overigens wel overeind. Het Masterplan "minder Opvang, beter Leven" (2011-2014) van de gemeente Arnhem richt zich op alle personen die dak- of thuisloos zijn en op de brede doelgroep voor maatschappelijke zorg en Openbare Geestelijke Gezondheid. Geschat wordt dat op basis van de landelijke cijfers de totale doelgroep in de regio Arnhem bestaat uit 2000 mensen, inclusief de dak- en thuislozen.

De ambitie in dit masterplan is minder opvang, beter leven door:

- Meer inzet op preventie;
- Betere sturing op instroom, doorstroom en uitstroom;
- Preventie en nazorg in de eigen leefomgeving;
- Financiering op basis van trajecten;
- Sluitende financieringssystemen;
- Helderheid over wie wat doet;
- Werken vanuit een nieuwe professionaliteit;
- Voorkomen van overlast.

De volgende 4 pijlers zijn gekozen in het masterplan:

- Toegang en Trajecten
- Preventie & Signalering
- Opvang & Herstel
- Nazorg & activering

4.7.2.1 Centrale toegang en trajectfinanciering

De belangrijkste pijler van het Regionaal Kompas is de persoonsgerichte benadering van dak- en thuislozen. Om de persoonsgerichte benadering te kunnen organiseren, is op 1 april 2009 de Centrale Toegang van start gegaan. De Centrale Toegang is één centraal toegangssysteem voor alle dak- en thuislozen.

Vanuit de Centrale Toegang krijgt de dak- of thuisloze alle hulp die nodig is om de leefsituatie te verbeteren. Verschillende zorgaanbieders stellen in overleg met elkaar een persoonlijk trajectplan op voor de dakloze, zodat de problemen op verschillende gebieden in samenhang kunnen worden aangepakt.

De Centrale Toegang is gebaseerd op samenwerking tussen de verschillende zorgaanbieders, de gemeente Arnhem en Hulpverlening Gelderland Midden (HGM). De zorgaanbieders zijn Iriszorg, Gelderse Roos, RIBW Arnhem & West Veluwe Vallei en Rijnstad. De coördinatie van de Centrale Toegang is ondergebracht bij VGGM.

De Centrale Toegang (CT) coördineert het hulpaanbod voor de cliënt en de in- en uitstroom. De registratie vindt plaats in de Zorgmonitor (cliëntvolgsysteem). Het

aangeboden traject op maat betreft 8 leefdomeinen: huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk, verslaving, psychiatrie, gezondheid en veiligheid. Nu worden instellingen gefinancierd en vanaf 2012 wordt overgegaan naar het financieren van trajecten.

4.7.2.2 Preventie & Signalering

Het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen begint bij een goede preventie en signalering. Maatregelen om dit te realiseren zijn:

- Versterken van de zorgnetwerken in alle regiogemeenten
- Voorkomen van dreigende huisuitzettingen
- Zo vroeg mogelijk signaleren en aanpakken van problematisch middelengebruik
- Aanpakken van financiële problematiek gericht op zelfredzaamheid
- Dakloosheid jongeren voorkomen en een snelle uitstroom realiseren

4.7.2.3 Opvang & Herstel

Door meer preventie neemt de instroom in de opvang aanzienlijk af. Er is meer aandacht voor voorzieningen die doorstromen en uitstroom bevorderen. Het doel is om het verblijf in de opvang te beperken en mensen zo snel mogelijk door te leiden naar zelfstandig (begeleid) wonen of vervolg-opvang, of de juiste zorginstelling. Resultaat: Het aantal beschikbare plaatsen in de dag-, nacht- en crisisopvang kan in de periode 2011-2014 met 50% worden afgebouwd.

Maatregelen die nodig zijn om dit te bereiken zijn:

- Instroom beperken door meer inzet op preventie en sturing door de Centrale Toegang
- Opvangtijd beperken door vanaf binnenkomst te werken aan doorstroming
- Werken aan herstel tijdens de opvangperiode
- Uitstroom bevorderen door permanente voorzieningen te realiseren
- Voorzieningenaanbod verkleinen en een aantal opvangvoorzieningen bundelen
- Voorkomen van overlast

4.7.2.4 Nazorg & activering

Naast sociale activering en re-integratie is ook huisvesting met begeleiding belangrijk in de nazorg.

Maatregelen om dit te bereiken zijn:

- Voldoende woonvoorzieningen creëren die de doorstroming mogelijk maken
- Goede afspraken met de cliënt en zijn omgeving om terugval te voorkomen
- Aandacht voor activering van de cliënten en maatschappelijke organisaties

- Cliënten financieel vaardig en zo zelfstandig mogelijk maken
- Duidelijkheid creëren in de financiering van de nazorg

Kortom: de gemeente Arnhem krijgt te maken met een budgetkrimp van ruim 40%. Er is sprake van 10,3 naar 6,3 miljoen euro. Daarom stuurt Arnhem aan op 50% minder middelen voor de opvang in 2014. Het budget van preventie, opvang en nazorg gaat van voorzieningen naar trajecten. In 2012 wordt trajectfinanciering ingevoerd. De gevolgen voor de niet-centrum gemeenten zijn niet duidelijk.

Op het gebied van organisatie van preventie en nazorg heeft de gemeente Renkum heeft in 2011 een nieuwe netwerkstructuur opgezet. Hiermee wordt invulling gegeven aan de gemeentelijke regievoering in het (wettelijk) kader van de Wmo. Verschillende overlegstructuren vallen onder de netwerkstructuur. Een daarvan is het zorgnetwerk 23+. Dit netwerk 23+ is het instrument voor complexe casussituaties uit de ketens zorg, onderwijs, jeugd en op het gebied van openbare orde en openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz).

Omdat de gemeente Renkum onder andere qua zorg van oudsher op de regio Arnhem is georiënteerd op het terrein van, onder andere, zorg, bevinden zich daar nog veel maatschappelijke partners. De politie van de gemeente Renkum behoort tot de regio West Veluwe Vallei, waar ook het Veiligheidshuis bij aangesloten is. Een integrale aanpak is nodig.

Doelen gemeente Renkum prestatievelden 7, 8 en 9

- Het zoveel mogelijk voorkomen van maatschappelijke uitval van sociaal kwetsbare burgers met meervoudige problematiek en het bijdragen aan de bevordering van maatschappelijk herstel. Daartoe hebben we in de regio Arnhem een passend aanbod van voorzieningen om de ketenzorg te waarborgen.
- Het actief inzetten op preventie (waaronder vroegsignalering), bemoeizorg en nazorg op diverse terreinen:
  - *Huiselijk geweld:*
    - Inwoners van de gemeente Renkum informeren over het fenomeen ouderenmishandeling en dat zij dat kunnen melden bij het ASHG;
    - Het bevorderen van meer bekendheid over het Steunpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling;
    - Voorkomen van huisuitzettingen (tweede kans huisvesting)
  - *Openbare geestelijke gezondheidszorg:*
    - Inwoners van de gemeente Renkum met meervoudige complexe problematiek die door bezuinigingen op de AWBZ geen aanspraak meer kunnen maken op AWBZ-zorg krijgen ondersteuning in de vorm van begeleiding/ bemoeizorg.
  - *Verlavingszorg*
    - Het bevorderen van alcoholmatiging onder jongeren.

Hoofdstuk 5 Verantwoording, monitoring, budget, communicatie

5.1 Jaarlijkse actualisering en verantwoording

In het beleidskader 2008 – 2011 stond aangekondigd dat er een jaarlijkse cyclus zal worden aangehouden voor het Wmo-beleid: in de eerste helft van het jaar klanttevredenheids-onderzoeken, in de tweede helft van het jaar een activiteitenplan voor volgend jaar aan de hand van een beleidsevaluatie.

In de evaluatie van dit beleidskader is geconstateerd dat deze jaarlijkse cyclus in de afgelopen periode niet consequent is gevolgd.

Daarvoor zijn twee redenen te noemen:

1) Afstemming met gemeentelijke beleidscyclus (beleidstroomlijning):

De jaarlijkse cyclus sluit niet goed aan op de gemeentelijke beleidscyclus.

In 2010 is, naar aanleiding van de verkiezingen en het nieuwe coalitieakkoord, een nieuw Meerjarenbeleidsplan (MJB) opgesteld. In programma 2 van het MJB staan de doelstellingen voor het Wmo-beleid beschreven, en jaarlijks wordt over de uitvoering hiervan gerapporteerd.

Naast het Meerjarenbeleidsplan is er de reguliere jaarlijkse gemeentelijke begrotingscyclus. In de voor- en najaarsnota en in de jaarrekening komt het Wmo-beleid ook terug. Het opstellen van jaarlijkse uitvoeringsplannen zorgt ervoor dat werkzaamheden dubbel worden gedaan. Dat is niet efficiënt.

2) Tussentijdse beleidswijzigingen:

Wetswijzigingen door de Rijksoverheid leiden ertoe dat er soms aparte beleidsdocumenten zijn opgesteld. Dergelijke wijzigingen zijn over het algemeen niet te plannen en kunnen daarom niet synchroon lopen met een vaste jaarlijkse beleidscyclus.

Zo is in 2010 is naar aanleiding van de AWBZ-pakketmaatregel de notitie opgesteld: Effect AWBZ-pakketmaatregel: visie gemeente Renkum en de uitwerking daarvan in de praktijk (mei 2010). En in 2011 zijn twee beleidsnotities gemaakt naar aanleiding van door de Rijksoverheid aangekondigde kortingen op het gemeentelijke Wmo-budget:

- Oriëntatie gemeentelijk beleid in relatie tot de uitvoering van de Wmo;
- Keuzenotitie bezuinigingen Wmo-voorzieningen.

Om het beleid beter te stroomlijnen is daarom het voorstel voor de nieuwe beleidsperiode om niet meer te werken met jaarplannen en evaluaties, maar de planning en rapportage van het Wmo-beleid op te nemen in de reguliere gemeentelijke beleidscyclus.

Desgewenst kunnen gedurende het jaar de gemeenteraad en de Wmo-adviesraad over de voortgang van het Wmo-beleid geïnformeerd worden door middel van een korte voortgangsrapportage.

Tussentijdse beleidswijzigingen kunnen door middel van aparte notities worden beschreven. Dat zal bijvoorbeeld gebeuren voor de maatregel begeleiding AWBZ. Er zal een separate beleidsnotitie worden opgesteld waarin beschreven staat hoe de gemeente Renkum deze transitie vorm zal geven.

5.2 Monitoring

In de periode 2008 -2011 is het Wmo-beleid ook gevolgd en gemonitord door de deelname aan de jaarlijkse benchmark van de SGB0.

Het gaat om de SBGO-benchmark klanttevredenheid, de SGB0-benchmark individuele voorzieningen en de SGB0-basisbenchmark Wmo in 2009, 2010 en 2011.

Hiermee voldoet de gemeente ook aan de verplichtingen volgens artikel 7 van de Wmo:

- jaarlijks onderzoek naar de tevredenheid van de vragers van maatschappelijke ondersteuning over de uitvoering van de wet.
- jaarlijkse verantwoording over prestaties op het gebied van maatschappelijke ondersteuning (horizontale verantwoording).

5.3 Wmo-budget

Het budget dat beschikbaar is voor de uitvoering van het Wmo-beleid wordt hieronder in een tabel weergegeven. In de tabel is een onderscheid gemaakt tussen budgetten die direct onder het Wmo-budget vallen en budgetten die indirect onder het Wmo-budget vallen.

De indirecte budgetten horen bij beleidsterreinen die een bijdrage leveren aan het realiseren van de doelstelling van het Wmo-beleid, zonder dat ze direct onder het Wmo-budget kunnen worden gerekend.

Dat is met name bij prestatieveld 1 het geval. Hier worden bijvoorbeeld genoemd: sportbeleid, gezondheidsbeleid, inburgeringsbeleid, speelruimtebeleid. Dit zijn allemaal eigenstandige beleidsterreinen, met een budget dat specifiek v bij dit onderdeel hoort en ook als zodanig in de gemeentelijke begroting is opgenomen. Deze indirecte beleidsterreinen en bijbehorende budgetten zijn als het ware voorwaardenscheppend voor het slagen van de hoofddoelstelling van het Wmo-beleid: het zorgen dat iedereen kan meedoen aan de samenleving.

In het overzicht van het Wmo-budget is er verder voor gekozen de bedrijfslasten voor de verschillende onderdelen niet mee te nemen.

De vraag hoe deze bedrijfslasten verdeeld moeten worden over de budgetten is ingewikkeld en roept zoveel vragen op dat is besloten om hiervan af te zien.

Om consequent één lijn aan te houden in het overzicht van de budgetten is er voor gekozen in het overzicht toch geen bedrijfslasten op te nemen voor CJG en Zorgloket. Wel is in het schema in de toelichting indicatief een bedrag aangegeven voor de bedrijfslasten van CJG en Zorgloket.

Zoals eerder opgemerkt in hoofdstuk 3.2.4 is het per gemeente verschillend wat er onder welzijn wordt gerekend. Het wordt in ieder geval duidelijk uit het overzicht van het Wmo-budget dat het budget voor welzijnsactiviteiten het grootste samenstellende deel vormt van het Wmo-budget.

Het verkrijgen van een geaggregeerd inzicht in de (financiële) ontwikkelingen op welzijnsterrein op basis van objectieve gegevens is echter buitengewoon lastig. Een overzicht op de ontwikkeling van het budget, zoals dat bij de individuele voorzieningen onder prestatieveld 6 in de keuzenotitie bezuinigingen voorzieningen is gegeven, kan niet voor het totale Wmo-budget worden gegeven:

“De reden om het welzijnsdeel tevens te bestempelen als het minst gekende is dat er eigenlijk al sinds de decentralisatie van het welzijnsbeleid in 1987 (en definitief in 1994) geen systematisch zicht meer bestaat op het welzijnsveld. Het is buitengewoon lastig gebleken om de welzijnsuitgaven überhaupt in kaart te krijgen. Begrotingsposten blijken in de praktijk inhoudelijk weinig consistent, definities ontbreken, uitsplitsingen van geaggregeerde cijfers zijn onbevredigend en cijfers van gemeenten zijn door de jaren heen slecht vergelijkbaar (ofwel omdat categorieën of programma-onderdelen veranderen, ofwel omdat per jaar andere toerekeningsmethoden worden gehanteerd). Vergelijkbaarheid tussen gemeenten is ook vrijwel onmogelijk gebleken.”⁴⁶

---

⁴⁶ Welzijn in de Wmo - quickscan ontwikkelingen in beleid, uitvoering en uitgaven 2006 – 2010, Bureau PC kwadraat, 2009.

Wmo-budget:

Alle bedragen afgerond in € 1.000 en zonder bedrijfslasten	Progr	Budget 2012	Budget 2013	Budget 2014	Budget 2015
PRESTATIEVELD 1					
Direct:					
Dorpshuizen / Kulturhus (Solidez)	P2	403.000	403.000	403.000	403.000
Woonservicegebieden	P2	24.000	24.000	24.000	24.000
Sociale activering (Solidez)	P2	30.000	30.000	30.000	30.000
Buurtbemiddeling (Solidez)	P2	8.000	8.000	8.000	8.000
Combinatiefuncties Sportbuurtwerk (Solidez)	P7	155.000	155.000	155.000	155.000
Combinatiefuncties overig (indirect)	P7	84.000	84.000	84.000	84.000
Waarderingsubsidies verenigingen zorggerelateerd	P2	28.000	28.000	28.000	28.000
Indirect:					
Waarderingsubsidies verenigingen cultuurgerelateerd	P7	83.000	83.000	83.000	83.000
Buurtactiviteiten (buurtactief cheque, straatspeeldag, actiedag naar een leefbare buurt)	P9	14.000	14.000	14.000	14.000
Sport - Schoolzwemmen; 3B4 & overige accommodaties - Sportverenigingen & activiteiten	P7	764.000	833.000	1.014.000	1.019.000
Gezondheidsbeleid	P2	349.000	349.000	349.000	349.000
Speelruimtebeleid	P4	30.000	30.000	30.000	30.000
Participatiebudget (Rijk!) inburgering (indirect)	P1	196.000	196.000	196.000	196.000

Inburgering (autonoom) (indirect)	P1	70.000	59.000	47.000	36.000
Participatiebudget (Rijk) Volwasseneneductatie	P1	169.000	169.000	169.000	169.000
Volwasseneneducatie (autonoom)	P1	4.000	4.000	4.000	4.000
Etnische minderheden	P1	21.000	21.000	21.000	21.000
Totaal direct		732.000	732.000	732.000	732.000
Totaal indirect		1.700.00	1.758.000	1.927.000	1.921.000
PRESTATIEVELD 2					
Direct:					
CJG; AUTONOOM maatwerkgedeelte	P2	24.000	24.000	24.000	24.000
CJG; Samen starten	P2	4.000	4.000	4.000	4.000
CJG; Electronisch KindDossier	P2	38.000	38.000	38.000	38.000
CJG; Backoffice	P2	36.000	36.000	36.000	36.000
CJG; Verwijsindex multisignaal	P2	5.000	5.000	5.000	5.000
CJG; ketenkamer vangnet jeugd	P2	12.000	12.000	12.000	12.000
CJG; Triple P methodiek	P2	40.000	40.000	40.000	40.000
CJG; overige	P2	158.000	158.000	158.000	158.000
CJG; Projectkosten* * we melden geen bedrijfslast in deze opstelling; indicatief is hier circa € 60.000 str. voor opgenomen; extra rijkstaak heeft in meer gemeentelijke inzet geresulteerd					
Ambulant jongerenwerk (Solidez)	P2	282.000	282.000	282.000	282.000
Overig jeugd en jongerenwerk	P2	46.000	46.000	46.000	46.000
Jeugdgezondheidszorg Stichting thuiszorg Midden Gelderland	P2	335.000	335.000	335.000	335.000

Peuterspeelzaalwerk	P2	182.000	177.000	177.000	177.000
Bureau HALT	P2	7.000	7.000	7.000	7.000
JEKK	P2	46.000	46.000	46.000	46.000
Totaal:		1.215.000	1.210.000	1.210.000	1.210.000
PRESTATIEVELD 3					
Direct:					
Zorgloket*	P2				
* we melden geen bedrijfslast in deze opstelling; indicatief is hier circa € 590.000 str. mee gemoeid.					
Ouderenadviseur	P2	58.000	58.000	58.000	58.000
Wmo-adviesraad	P2	12.000	12.000	12.000	12.000
Benchmarkonderzoeken SGBO en dorpsspiegel	P2	10.000	10.000	10.000	10.000
Sociaal juridische dienstverlening	P2	20.000	20.000	20.000	20.000
Indirect:					
Bibliotheekbeleid (indirect)	P7	702.000	702.000	702.000	702.000
Totaal direct		100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal indirect		702.000	702.000	702.000	702.000
PRESTATIEVELD 4					
Direct					
Mantelzorgbeleid: steunpunt mantelzorg (Solidez)	P2	63.000	63.000	63.000	63.000
Mantelzorgbeleid: Respijtzorg – Bezoek en Opvang- service en Vrijwillige palliatieve terminale zorg (Solidez)	P2	23.000	23.000	23.000	23.000
Mantelzorgbeleid: overig	P2	11.000	11.000	11.000	11.000

budget voor incidentele projecten, bv. Alzheimercafé					
Vrijwilligersbeleid: vrijwilligerscentrale (Solidez)	P2	63.000	63.000	63.000	63.000
Vrijwilligersbeleid: maatschappelijke stages (Solidez)	P2	15.000	15.000	15.000	15.000
Vrijwilligersbeleid: steunpunt vrijwillige hulpverlening (Solidez)	P2	16.000	16.000	16.000	16.000
Vrijwilligers beleid; overig	P2	11.000	11.000	11.000	11.000
Totaal direct:		202.000	202.000	202.000	202.000
PRESTATIEVELD 5					
Direct					
Algemeen maatschappelijk werk (Vilente – Solidez)	P2	361.000	361.000	361.000	361.000
AWBZ-pakketmaatregel inclusief ontmoetingspunten	P2	209.000	209.000	209.000	209.000
Toegankelijkheid publieke ruimte	P2	20.000	20.000	20.000	20.000
Maaltijdservice (Solidez)	P2	38.000	38.000	38.000	38.000
Indirect					
Project bewust wonen (woonvisie)	P3	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal direct		628.000	628.000	628.000	628.000
Totaal indirect		12.000	12.000	12.000	12.000
PRESTATIEVELD 6					
Hulp bij huishouden	P2	2.870.000	2.335.000	2.335.000	2.335.000
Uitvoeringskosten	P2	48.000	48.000	48.000	48.000
Gehandicaptenvoorzieningen	P2	1.805.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000

Totaal direct: ⁴⁷		4.723.000	4.183.000	4.183.000	4.183.000
PRESTATIEVELD 7 - 8 - 9					
<i>Direct:</i>					
Uitvoering regionaal kompas	P2	18.000	18.000	18.000	18.000
Casemanager bemoeizorg	P2	35.000	35.000	35.000	35.000
Zorg- en netwerkstructuur	P2	23.000	23.000	23.000	23.000
<i>Totaal direct:</i>		76.000	76.000	76.000	76.000

---

⁴⁷ Met deze bedragen wordt geanticipeerd op de vaststelling van de nieuwe Wmo-verordening door de Raad in december 2011.

5.4 Communicatie

Een verandering van denken binnen de gemeentelijke organisatie, maar ook daarbuiten bij de burger, kan niet op korte termijn gerealiseerd worden. Uitgaan van eigen verantwoordelijkheid betekent een cultuuromslag. Dat vraagt om een gedegen informatie- en communicatietraject, en een termijn van minimaal 5 jaar. De gemeente moet hier regievoerder in zijn. De gemeente zal in haar communicatie over de nieuwe visie richting de burger duidelijk uiting gaan geven aan het denkraam van de toekomst en de verwachting die de burger mag hebben van de gemeente en de gemeente van de burger.

In 2011 zijn een viertal burgerbijeenkomsten gehouden om burgers te informeren over en betrekken bij de totstandkoming van de nieuwe Wmo-beleidsvisie. Verschillende malen is tijdens deze bijeenkomsten door inwoners de nadruk gelegd op het belang van goede voorlichting en communicatie tussen de gemeente en haar inwoners. Aan de deelnemers aan de bijeenkomst is bijvoorbeeld gevraagd of ze bekend zijn met zaken als het Zorgloket, de vrijwilligerscentrale en het Steunpunt mantelzorg. Deze vragen zijn als onderdeel van het Dorpsspiegelonderzoek ook aan inwoners gesteld.

Steeds blijkt dat veel mensen niet of niet goed op de hoogte zijn van de ondersteuningsmogelijkheden die er zijn in de gemeente. Dit ondanks de inzet van de gemeentelijke website, de gemeentepagina in de Hoog en Laag en de in 2011 wederom uitgebrachte Wmo-krant. De gemeente zal de komende jaren structureel aandacht moeten blijven geven aan het bekend maken van het beleid en de maatregelen aan de burgers. Over de maatregelen zoals in hoofdstuk 3.1 beschreven op het terrein van ombuigingen individuele voorzieningen zullen alle mensen die het aangaat persoonlijk worden geïnformeerd.

Een ander punt van belang ligt op het vlak van het organiseren van onderlinge zorg en hulp. Een grote opgave voor de komende jaren zal zijn vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Mensen die graag iets voor een ander willen betekenen door middel van vrijwilligerswerk of door zichzelf in te zetten in de straat of buurt waar ze wonen, moeten weten waar ze terecht kunnen om te vernemen welke vragen er zijn. De vrijwilligersvacaturebank van de vrijwilligerscentrale speelt een belangrijke rol bij het matchen van vraag en aanbod. Tot slot mag ook op dit vlak iets van de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners gevraagd worden. Dat houdt in het initiatief nemen om iets te doen voor een ander. Niet afzijdig blijven als je iets zou willen doen, of als je merkt dat iemand in de omgeving hulp nodig heeft. Eigen verantwoordelijkheid houdt ook in: iets durven vragen aan iemand anders. Ook de vraagverlegenheid die sommige mensen nog hebben om een beroep op anderen te doen zou in de Renkumse samenleving tot het verleden moeten gaan behoren.

BIJLAGE I Ontwikkelingen 2008 – 2011

In de afgelopen jaren is het beleidsterrein Wmo-beleid volop in beweging geweest. In de notitie evaluatie Wmo-beleid 2008 – 2011 die in 2010 is uitgevoerd, zijn de belangrijkste ontwikkelingen en veranderingen geschetst die hebben plaatsgevonden.

We sommen de ontwikkelingen kort op:

- **Hulp bij het huishouden:**
De Hulp bij het huishouden is in 2007 vanuit de AWBZ overgenomen conform de bestaande uitvoeringspraktijk. In 2009 is een regionale aanbesteding ingegaan van deze voorziening, en is ervoor gekozen te werken met een mixtarief.
- **Huisbezoeken:**
Naar aanleiding van een motie in de gemeenteraad van januari 2008 gaan de Wmo-consulenten van het Zorgloket bij alle nieuwe aanvragen Hulp bij Huishouden voortaan op huisbezoek om een indicatie te stellen. Hiermee is ook een begin gemaakt met de kanteling: een veranderingsproces om te komen van een claimgerichte naar een compensatiegerichte benadering (zie ook hoofdstuk 1).
- **AWBZ-pakketmaatregel:**
In 2009 is door het rijk de AWBZ-pakketmaatregel ingevoerd. Als gevolg hiervan ontvangt een groep mensen met lichte beperkingen geen begeleiding meer vanuit de AWBZ maar is aangewezen op de gemeente voor ondersteuning.
- **Bezuinigingen:**
In 2010 is duidelijk geworden dat de gemeente met ingang van 2011 via de uitkering van het gemeentefonds minder middelen voor de uitvoering van haar Wmo-taken zal ontvangen. Er dient tot een herschikking van de Wmo-middelen gekomen te worden. Daarom is een visienotitie opgesteld waarin een nieuwe kijk van de gemeente op de Wmo wordt weergegeven. Op basis daarvan is ook een keuzenotitie “bezuinigingen Wmo-voorzieningen” opgesteld waarin het visiestuk is doorvertaald in een aantal concrete bezuinigingsvoorstellen.
- **Solidez:**
Welzijnsorganisatie de Bries is in 2010 gefuseerd met welzijnsorganisatie Welvada uit Wageningen tot de nieuwe organisatie Solidez. Door de fusie is een nieuwe organisatie ontstaan die minder kwetsbaar is en door haar omvang efficiënter en professioneler te werk kan gaan. In 2011 is Solidez nogmaals gefuseerd met Vilente.

De evaluatie was niet bedoeld om een antwoord te geven op de vraag: hoe effectief is het beleid van de gemeente op het gebied van de Wmo?

In de evaluatienotitie wordt verder, per prestatieveld ingegaan op de vraag op de beleidsvoornemens uit het beleidskader 2008 – 2011 zijn gerealiseerd of niet.

Op die manier is in kaart gebracht of de voorgenomen acties uit het beleidskader 2008 – 2011 zijn afgerond, welke zaken nog doorlopen, en welke zaken uiteindelijk anders hebben uitgepakt.

Punten uit de conclusies per prestatieveld die zijn gebruikt bij opstellen nieuwe beleidskader:

- rol dorpsplatforms en burgerparticipatie in prestatieveld 1 opnieuw definiëren. (bij prestatieveld I is beschreven hoe dit wordt gedaan. Notities voor onderwerp burgerparticipatie en dorps- en buurtgericht werken. Het laatste raakt wel aan thema wijkgericht werken binnen de Wmo, maar dat thema heeft in de Wmo eerste instantie een sociale insteek (sociale wijkteams);
- om sociaal isolement te voorkomen moet signaleringsfunctie beter worden vormgegeven. Dit wordt meegenomen bij de vorming sociale wijkteams;
- integrale aanpak opvoedingsondersteuning ontwikkelen en die koppelen aan CJG;
- doorontwikkelen CJG;
- rol van het Zorgloket doorontwikkelen in verband met kanteling Wmo, duidelijke koppeling leggen met CJG, herdefiniëren over invulling taken ouderenadviseurs en Wmo-consulenten;
- samenwerking tussen Wmo - Zorgloket en sociale zaken wordt weer actueel in verband met komst Wet werken naar vermogen en Wet schuldhulpverlening;
- de Kanteling veronderstelt dat het probleemoplossend vermogen van de samenleving wordt versterkt, om dit te kunnen doen is extra investering in vrijwillige inzet en mantelzorg nodig;
- rol van respijtzorg in het nieuwe Wmo-beleid duidelijk markeren;
- verder doorontwikkeling van woonservicegebieden, Kulturhusen en ontmoetingspunten is van belang in verband met omslag van individueel naar collectief;
- uitvoering van de Wmo op het gebied van individuele voorzieningen is in vorige beleidsperiode beleidsarm ingezet, nu de omslag van aanbodgericht naar vraaggericht verder doorzetten.
- meer nadruk op preventie en nazorg in het kader van prestatieveld 7,8,9. Het versterken van zorgnetwerken op lokaal niveau is essentieel: netwerkstructuur zorg, veiligheid en leefbaarheid

BIJLAGE II Uitkomsten dorpspiegelonderzoek

Evenals in 2007 is er in 2011 in de gemeente Renkum een dorpspiegelonderzoek uitgevoerd.

Dit onderzoek brengt de stand van zaken in de gemeente op een aantal terreinen in beeld, zoals wonen, voorzieningen, vervoer, sociale contacten, gezondheidszorg, vrijwilligerswerk en dienstverlening van de gemeente.

Niet alles uit het onderzoek heeft op de Wmo betrekking, maar veel onderwerpen uit het onderzoek bieden waardevolle informatie voor het Wmo-beleid.

Aan het onderzoek hebben ruim 500 mensen deelgenomen. Het is geen wetenschappelijk onderzoek, maar de uitkomsten kunnen dienen als indicatoren die aanduiden of het beleid van de gemeente tot de juiste maatschappelijke effecten leidt.

Algemeen beeld:

Uit het rapport komt naar voren dat de ondervraagden tevreden zijn over hun leefomgeving: het gemiddelde rapportcijfer voor de leefomgeving voor de hele gemeente is een 7.6.

De ondervraagden zijn verzocht om de gemeente te typeren. Het overgrote deel van de mensen geeft aan: een dorp is waar het fijn is om te wonen.

Ook is gevraagd of men vindt dat het dorp de afgelopen jaren vooruit is gegaan, gelijk gebleven of achteruit gegaan. De meeste mensen (57 %) zeggen: gelijk gebleven. Volgens 18 % is het vooruit gegaan, en volgens 26 % achteruit gegaan. Van de ondervraagden is 75 % het eens met de stelling: "ik ben van mening dat mensen in het dorp hier graag blijven wonen".

- Woonsituatie: gemiddelde rapportcijfer van bewoners voor hun woning is goed, een 8.
- Veiligheid: van de inwoners voelt 69 % zich zelden of nooit onveilig, (dat was in 2007 75 %) en 29 % voelt zich soms onveilig, 2 % heeft vaak last van gevoelens van onveiligheid. Als redenen worden genoemd door de 29 % die zich soms onveilig noemt:
  - risico om slachtoffer te worden van criminaliteit, vandalisme, de verkeerssituatie en de verloedering openbare orde en overlast van groepen personen.

Situatie op Wmo-gebied

Hoe staat het met de situatie op de gebieden die met name voor de Wmo relevant zijn: voorzieningen, zorgloket, sociale contacten, gezondheidszorg, vrijwilligerswerk?

- sociale contacten:

De mate van contact met mensen in de omgeving is ten opzichte van 2007 licht toegenomen. De meeste mensen (80 %) geven aan voldoende sociale contacten te

hebben in de omgeving. Van de ondervraagden heeft 88 % voldoende mensen om mee te praten en die men kan vertrouwen.

Voor het doen van een boodschap, verrichten van een karweitje of iemand die zo nodig in huis helpt heeft men over het algemeen voldoende contacten in het dorp. Dit is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2007.

- voorzieningen

Algemeen: gevraagd is naar winkelaanbod, onderwijs, peuterspeelzalen, kinderopvang, speelvoorzieningen voor peuters en voor kinderen van 4 tot 12, speel- en vermaakmogelijkheden voor jongeren van 13 – 18 jaar, recreatieve voorzieningen en sportvoorzieningen.

Opvallende zaken bij onderdeel voorzieningen:

- Tevredenheid over peuterspeelzalen is de afgelopen jaren licht gedaald (hierbij dient opgemerkt te worden dat maar een klein gedeelte, 2,8 % van de respondenten, bij deze vraag iets heeft ingevuld, dus dit is geen echt representatief beeld van de hele gemeente. Het geeft dus slechts een indicatie).
- over het aanbod van speel- en vermaakmogelijkheden voor jongeren van 13 – 18 jaar is men nog steeds het minst tevreden.
- Gezondheidszorg: inwoners zijn tevreden over de beschikbaarheid van fysiotherapie, apotheken, artsen, en tandartsen. De grootste verbetering t.o.v. 2007 is te zien bij de beschikbaarheid van een psycholoog.
- Zorgloket:
De bekendheid van het Zorgloket is de afgelopen jaren sterk verbeterd: in 2007 bij 81 % niet bekend, nu nog maar bij 63 %. Wel van gehoord, maar maakt er geen gebruik van: gestegen van 17 naar 30 %. Ook de tevredenheid over de dienstverlening is over alle aspecten sterk verbeterd.
- Voorzieningen voor ouderen en mensen met een handicap
8 % van de ondervraagden maakt gebruik van voorzieningen voor ouderen en mensen met een handicap. Van deze mensen vindt de helft dat er voldoende voorzieningen zijn om de zelfstandigheid te kunnen waarborgen. Dat is hetzelfde als in 2007.
- Voor het eerst is in de dorpsspiegel ook gevraagd naar vrijwilligerswerk.
Bijna de helft van de ondervraagden doet aan vrijwilligerswerk, 45 % daarvan zelfs een paar keer per week. Het meeste vrijwilligerswerk wordt gedaan voor de kerk (23%) en voor de sportvereniging (29 %). Ook vaak genoemd: buurthuis of wijkcentrum, onderwijs en een belangenorganisatie.
62 % van de inwoners denkt dat er een gebrek is aan vrijwilligers. Vaakst genoemd zijn: de sportvereniging (62 %), buurthuis en wijkcentrum (39%), jeugdwerk en scouting (30 %), kerk (27 %) en ondersteuning van de gemeente voor vrijwilligerswerk (22 %).

Er is ook gevraagd naar de bekendheid met de vrijwilligerscentrale van Solidez. Deze is onbekend bij driekwart van de inwoners. En dit terwijl 48 % dus aan vrijwilligerswerk doet. Hier valt dus nog wel iets te verbeteren!

- Mantelzorg: van de inwoners heeft 12 % aangegeven dat zij aan mantelzorg doen. Dit percentage is ten opzichte van 2007 licht gestegen. Van de mantelzorgers is 5 % zelfs 8 uur per dag of meer met de verzorging bezig. Het Zorgloket zou zich in de komende jaren nog meer moeten gaan richten op het bereiken van deze groep. 53 % van deze mensen zegt er nog nooit van gehoord te hebben.

BIJLAGE III Extramurale begeleiding AWBZ

Op de peildatum 1 januari 2010 waren er landelijk circa 180.000 mensen met een uitstaand recht op AWBZ-begeleiding.

Het gaat om de volgende groepen:

- mensen met een somatische aandoening	38.000
- mensen met psychogeriatrische problematiek	14.000
- mensen met psychiatrische stoornis	56.000
- mensen met een verstandelijke handicap	50.000
- mensen met een lichamelijke handicap	14.000
- mensen met een zintuiglijke handicap	5000

Hulp en activiteiten die daar nu onder vallen zijn:

- woonbegeleiding
- praktische pedagogische thuishulp
- praktische pedagogische gezinsondersteuning
- begeleiding tijdens voortgezet speciaal onderwijs
- thuisbegeleiding
- dagactiviteiten voor GGZ (DAC)
- dagbesteding voor verstandelijk beperkten
- logeerhuizen
- zaterdagopvang voor kinderen met een verstandelijke beperking
- sport voor verstandelijk beperkten
- vakantieactiviteiten voor verstandelijk beperkten
- belevenis- en uitgaanscentrum
- activerende psychiatrische thuiszorg
- inloophuizen
- beschermd wonen
- begeleiding bij rehabilitatietrajecten verslaafden
- vervoerskosten in relatie tot begeleiding en medische noodzaak tot 12 jaar
- ontmoetingsgroepen
- ervaringsgroepen

BIJLAGE IV Deelnemers netwerk vrijwillige hulp gemeente Renkum

- Solidez, vrijwilligerscentrale
- Solidez, steunpunt vrijwillige hulp
- Solidez, Bezoek- en opvangservice
- Stichting Hulp voor elkaar
- Zonnebloem Oosterbeek
- Humanitas Vriendendienst Neder-Veluwe
- Rechtswinkel Renkum
- PKN Diakonie Oosterbeek Wolfheze
- Diaconie Protestante Gemeente Doorwerth/Heveadorp
- Sensor Gelderland Midden (telefonische hulpdienst)
- Alzheimer Nederland, Afdeling Veluwe Vallei-Grebbe
- Rode Kruis afdeling Renkum Wageningen

BIJLAGE V Functies preventief jeugdbeleid

5 Functies preventief jeugdbeleid	
1. Informatie en advies	<p>Het CJG biedt informatie en advies via</p> <ul style="list-style-type: none"> - fysieke inlooppunt, telefonisch spreekuur, spreekuur op scholen en in de wijk. - website CJG ouders en professionals - website Jong in Renkum voor jongeren - Themabijeenkomsten
2. Signaleren	<ul style="list-style-type: none"> - Verwijsindex risicojongeren: in de verwijsindex worden meldingen van betrokkenheid van een ketenpartner / zorgpartner geregistreerd. Met alle betrokken instellingen worden afspraken gemaakt over de aard van de signalen die gemeld moeten worden. - Jeugdgezondheidszorg maakt voor ieder kind in de eerste 4 jaar na geboorte een risicoanalyse: Samen starten JGZ 0 – 4 jaar. - Signalering kindermishandeling via meldcode kindermishandeling en meldpunt kindermishandeling - Prokid: politie registreert met dit systeem niet alleen ernstige problematiek maar ook lichtere problematiek, waarbij hulp nodig is vanuit voorliggende voorzieningen. Deze signalen komen ook bij CJG terecht.
3. Toeleiden naar hulpaanbod	<p>Medewerkers van het CJG leiden de klant toe naar (meest) passend hulpaanbod, tenzij een direct antwoord op de vraag mogelijk is (informatie en advies).</p>
4. Licht pedagogische hulp	<p>Deze hulp wordt zonder indicatie ingezet en door een van de CJG-partners geleverd. De hulp wordt aangeboden in de vorm van praktische opvoedingsondersteuning op hulp op momenten dat de opvoeding dreigt te stagneren.</p> <p>Er zijn verschillende bestaande hulpvormen beschikbaar vanuit de jeugdgezondheidszorg, het algemeen maatschappelijk werk en door inzet van methodieken als Home-start, Doorstart, Triple P.</p>
5. Coördinatie van zorg	<p>Belangrijke taak van het CJG is organiseren van samenwerking tussen de ketenpartners rondom een gezin. Een van de partners is casusregisseur en verantwoordelijk voor het bereiken van het gezamenlijk met het gezin afgesproken resultaat.</p> <p>Deze samenwerking en afstemming wordt zoveel mogelijk geregeld in de bestaande zorgnetwerken (0-12 jaar, 12-23 jaar), of anders in een casusoverleg van het Centrum voor Jeugd en gezin. In het casusoverleg worden kinderen besproken waarvoor Zorgcoördinatie nodig is. Er wordt dan een casusregisseur aangewezen die een plan van aanpak voor het gezin.</p>